

Äfven härtill gaf Kammaren sitt samtycke.

Kammaren åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Thorsdagen den 29 Februari 1872.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 7 e m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 28 dennes.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 26 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 8, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens fjerde hufvudtitel;

N:o 9, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens femte hufvudtitel; och

N:o 11, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens sjunde hufvudtitel.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 28 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 17, angående beräkningen af statsverkets inkomster; och

N:o 17, Bil. Litt. A., i anledning af väckt motion angående upphörande af mantalspenningarne.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 28 dennes bordlagda utlåtande N:o 10, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande strafflag.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets den 24 och 26 dennes bordlagda betänkande N:o 2, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga förslag angående nedsättning af den personliga skyddsafgiften.

Herr Bennich: Säsom Herrarne behagade observera, har jag antecknat mig säsom reservant mot Bevillnings-Utskottets förevarande betänkande, utan att anföra något motiv för denna reservation. Jag anhåller nu att få för Kamraren gifva tillkänna de åsikter, som varit för mig bestämmande i denna fråga.

Jag har antagit att, då den ena statsmakten ansett en lindring i skattebördorna böra och kunna medgifvas, och att denna i främsta rummet borde komma alla samhällets medlemmar till godo genom nedsättning i den personliga skyddsafgiften, så borde icke den andra statsmakten, som, säge hvad man vill, dock genom sina representanter mera uttrycker de förmögnares åsikter och för deras talan, motsätta sig en eftergift, hvilken hufvudsakligen skulle komma dem till godo, som egentligen icke äro representerade. Jag tror således, att en rent politisk uppfattning af förevarande fråga bjuder att Riksdagen icke motsätter sig en nedsättning i denna afgift, då förslag derom blifvit framställt. Jag anser vidare att, likasom det å ena sidan är fullt berättigadt att hvarje arbetsför individ, som kan sig sjelf försörja, genom en på honom lagd beskattning i sin mån bidrager till fyllande af statsbehovet, och att detta måste anses icke blott säsom hans skyldighet utan säsom hans rättighet, så bör man å andra sidan se till, att denna icke blir för tung eller att skyldighet och rättighet icke måste köpas allt för dyrt. För det stora flertalet inom representationen och inom den öfriga bildade klassen af svenska medborgare förekommer en afgift af 80 eller 40 öre per individ säsom en jmförelsevis obetydlig beskattning, men för den, som skall med sina armar och med ingenting annat förtjena sitt uppehälle, är äfven ett mindre belopp, sådant som detta, icke alldeles utan sin betydelse. Då dertill kommer, att beloppet i viss mån växer med familjens antal, så kan den personliga skyddsafgiften, sådan den nu utgår, icke fränkännas att vara en tunga, större än man skäligen kan utkräfva af den som intet annat har till sin utkomst än den fysiska arbetskraften. Jag anser således, att man bör nedbringa dessa personliga afgifter till ett så lågt minimum som möjligt, utan att någonsin fullkomligt upphäfva dem.

Hvad åter beträffar den utväg till befrielse från afgiften, som

Bevillnings-Utskottet i sitt betänkande antydt, eller att kommunalstämman eger att meddela en sådan befrielse, så anser jag, att denna tillflykt i sjelfva verket innebär en förödmjukelse för den skattskyldige. Inom Utskottet har jag uttalat denna åsigt, men bemöttes dermed, att mängden af arbetare fråga ganska litet efter en sådan hänsigt, som den af mig antydd, blott de blifva befriade. Jag beklagar dock, om det medborgerliga sinnet alltjemt skulle vara så förslöadt och alltjemt hållas i en sådan förnedring, att det icke skulle förekomma den skattskyldige såsom en förödmjukelse att behöfva begära eftergift af en medborgerlig pligt. Enligt min åsigt, under skattar man betydelsen af den känsla, som bör intaga hvarje medborgare, såsom sådan, då man ringaktar verkan på honom sjelf af nödvändigheten att behöfva vända sig till sina medborgare inom den mindre kommunen och säga: eftergif min skatt. Jag tror att det vore lyckligare, om skatten vore ringa och allmänt utgjordes? Härmed vill jag dock icke säga, att kommunalstämman hädanefter skulle beröfvas rättigheten att för utomordentliga fall göra eftergift, men jag anser, att den bör så litet som möjligt behöfva begagnas. Det är från dessa synpunkter, som jag betraktat frågan, då jag trott mig böra instämma i regeringens förslag om nedsättning i den personliga skyddsafgiften; och jag får på grund häraf anhålla, att Kammaren måtte afslå Utskottets betänkande och bifalla Kongl. Maj:ts nädiga proposition.

Herr von Geijer: Det är klart att, när en minskning i den nationen påhvilande skattebördan i sin helhet anses kunna och böra ega rum, måste stora svårigheter möta för bestämmandet hvilka skattetitlar lämpligen böra nedsättas, eller möjligen helt och hållet afskaffas. För att bestämma detta måste man naturligtvis lika väl som i fråga om ökandet af skattebördan taga i betraktande de allmänna grunderna för en rättvis och billig beskattning. Jag skall akta mig för att fördjupa mig i detta bottenlösa ämne; jag skall försöka beröra det så lätt som möjligt.

Jag får till en början säga, att jag i likhet med flere talare, hvilka yttrade sig i detta ämne vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof, fruktar att den nuvarande tidpunkten icke egnar sig för en sänkning i skatterna. Det är helt plötsligt och oförväntadt som den ekonomiska ställningen i landet från att vara särdeles betryckt blifvit blomstrande. Vid sådant förhållande hade det kanske varit skäl att till ett annat år uppskjuta med skattenedsättning. Med någon säkerhet kunde man då bedöma, om den nu inträffade synnerligen lifliga rörelsen och rika penningtillgången verkligen betecknat ett så stort steg i vår ekonomiska utveckling, som man nu föreställer sig. Och stort måste steget vara om vi, oaktadt anslag af hittills oerhördt höga belopp till landt- och sjöförsvaret snart äro att emotse, likväl skola våga nedsätta eller afskaffa gamla skatter utan att behöfva frukta att de redan under den närmaste framtiden behöfva återtagas. Det hade därför, enligt min tanke, varit väl, om man betänkt, att "en gammal skatt, är en god skatt", hvilken sats jag dock skulle vilja omskrifva derhän, att

en skatt, som, då den pålades, kändes särdeles betungande för dem den då träffade, sedermera i tidernas längd blifvit draglig derigenom att den ingått i varu- och arbetspriserna och sålunda fördelat sig på allt flere och flere medborgare med jemförelsevis god skatteförmåga. Då det emellertid icke förefinnes någon utsigt, att Riksdagen skulle vilja stanna i det beslut att låta statskassan växa öfver behovet för utgifterna, så har jag sökt tillse, hvilka skattetitlar lämpligen kunna komma i fråga att till tariffen nedsättas eller ock afskaffas. Dervid får jag erkänna, att jag funnit de skatter dertill mest egnade som finnas i Kongl. Maj:ts proposition upptagne, nemligen allmänna bevillningen, den personliga skyddsafgiften och lastpenningarne, hvilken sednare skatt kan anses såsom en skatt på både konsumtionen och omsättningen, och såsom sådan verkligen är mindre lämplig.

Låt oss nu, då fråga är om skattenedsättning, tänka tillbaka på de åsigt, som gjorde sig gällande, då vi voro nödsakade att öka skattebördan. Under de nyss förflutna åren har skatteförhöjning ofta förekommit, och hafva vi då, efter många öfverläggningar för utfinnandet af en möjligast rättvis och billig beskattning och efter jemförelse af de direkta och indirekta skatternas ömsesidiga fördelar och olägenheter, alltid slutat med att lägga skatter på olika slag af konsumtion samt på allmänna bevillningen. Några egentliga inträder hafva vi icke skaffat oss från andra håll och, hvad särskildt beträffar skatter på omsättningen, så blef det förslag, som i sådant afseende framlades af Utskottet under fjolårets riksdag, och hvartill jag då i anseende till de stora behöfven lemnade mitt bifall, af Kammarens majoritet förkastadt såsom snart sagt abominabelt. Vid sådant förhållande kan jag icke finna annat, än att de skattelindringar, som Kongl. Maj:t här föreslagit, verkligen omfatta samma slag af skatter, som dem Riksdagen förut bestämt sig för att öka då det varit fråga om skatteförhöjning.

I min tanke står ock regeringens förslag i full öfverensstämmelse med den af statsekonomien uppställda satsen, att i fråga om såväl skatteförhöjning som skattenedsättning blifva rättvisans och billighetens fordringar bäst tillgodosedda om beloppet, så mycket lämpligen ske kan, fördelas på särskilda grupper af skatter, hvilkas olika, stundom motsatta, egenskaper motväga hvarandra.

Det torde finnas mången som anmärker, att om vi nu sätta ned allmänna bevillningen enligt II Art. till sitt vanliga belopp, så hafva vi så mycket mindre skäl att på samma gång nedsätta den personliga skyddsafgiften, som denna icke står till högre belopp, än den hade då allmänna bevillningen höjdes, hvadan således konsekvensen snarast bjuder att de på sednare tiden för vissa nödvändighetsvaror ökade tullafgifter borttagas.

Jag tillåter mig med afseende härå fästa uppmärksamhet på att konsumtionsskatterna och den personliga skyddsafgiften ur rättvisans och billighetens synpunkt ställa sig alldeles lika, så nemligen att de båda ytterst illa träffa den skattskyldiges skatteförmåga.

En särskild anledning förefinnes dock, synes mig, denna gång att föredraga nedsättning i den personliga skyddsafgiften framför en minskning i konsumtionsskatterna.

Jag nämnde att kapitationsafgiften och konsumtionsskatten i tidens längd i så måtto verka lika att de båda träffa med sin tyngd de medborgare, hvilka hafva minsta förmågan att bära bördan. Men ser man till huru en förhöjning eller nedsättning af den ena eller andra skatten verkar under den närmaste tiden efter det förhöjningen eller nedsättningen skedde, finner man dem mycket olika. Nedsätter man den personliga skyddsafgiften, så vet man precis, att denna nedsättning genast kommer den till godo, af hvilken skatten utkräves, utom då det finnes någon annan, som betalar den för honom, såsom fallet är med tjenstehjon, hvars afgift ofta betalas af husbonden, men hvilket dock endast är ett bruk, snarast i strid med skattelagen, och hvaruppå icke synes böra fästas afseende vid bedömandet af frågan sådan den nu föreligger. Bortsett från sistnämnda speciela omständighet, lärer det få medgifvas, att den ifrågavarande skatten omedelbart träffar dem, af hvilka den utkräves, och att således en nedsättning i densamma *genast* lättar den skattdragandes börd. Deremot är det raka motsatsen med konsumtionsskatten. Det är visserligen sannt, att dessa skatter ytterst träffa konsumenten och således den mindre bemedlade jemförelsevis hårdast, ehuru äfven detta kanske torde tåla någon liten korrektion, men det är också lika säkert, att nedsättning i en konsumtionsskatt icke genast kommer konsumenten till godo utan först så småningom. Då vi nu kanske redan för nästa år torde hafva att förvänta statsbehof, som erfordra mycket stora summor, de der icke kunna anskaffas utan skatteförhöjning ånyo, så har detta för mig varit ett skäl att påvisa den nämnda skilnaden mellan konsumtionsskatten och personliga skyddsafgiften. Det bör tagas i betraktande, att för skattenedsättning som kan anses mera temporär egnar sig en direkt skatt bättre än en konsumtionsskatt.

Af hvad jag nu anfört följer, att jag icke instämmer med Utskottet deruti, att den skattenedsättning som de närvarande lyckliga konjunkturerna medgifva, "*företrädesvis* bör omfatta afgifter, som antingen tynga på rörelsen i allmänhet eller bidra till fördyrande af viktiga lefnadsförmödenheter." Männe man icke denna gången bör söka upp någon den mindre bemedlade tillgodokommande skattenedsättning, som verkar genast och icke först i tidernas längd.

Det sagda är tillräckligt för att angifva min ställning till den föreliggande frågan. Och jag vill blott tillägga, att jag fullkomligt instämmer i hvad den siste talaren anförde till vederläggning af sednare delen i Utskottets motiver, der det säges, att det borde vara så mycket mindre skäl att nedsätta den personliga skyddsafgiften, som kommunerna i alla fall hafva rätt att från denna afgift befria dem, som hafva svårt att utgöra densamma.

Det är klart att, då man nedsätter denna skatt, så blir rättigheten och skyldigheten för kommunen att i vissa fall medgifva befrielse från densamma mera begränsad; och då det icke kan vara lyckligt för en skattelags jemna och säkra tillämpning att befrielse från skattens utgörande måste af kommunen kunna medgifvas, så kan det ej annat än vara för kommunen välkommet att få inom trängre gränser än hittills sin beslutanderätt i nämnda hänseende

utöfva. Jag medgifver, att den personliga skyddsafgiften är liten och att den skulle kunna anses för en bagatell. Men, förutom att i fråga om principer allt tal om bagatell synes mindre berättigadt, så måste man här taga i betraktande, att det finnes flera andra kapitationsafgifter än skyddsafgiften, som trycka arbetaren, och att följaktligen lindring i en af dem icke för honom kan vara utan någon betydelse.

Kan man emellertid tänka ut ett annat och bättre sätt för skattnedsättning, så har jag intet deremot, men hittills har jag icke sett något bättre än det, som innefattas i Kongl. Maj:ts förslag. Jag slutar nu med hvad jag började, eller att jag anser, att det varit bäst, om skattnedsättningen kunnat uppskjutas till ett kommande år, men då det icke synes det minsta sannolikt att Riksdagen skulle vilja åt ett förslag i detta syfte gifva sitt bifall, så får jag tillstyrka att Riksdagen, med afslag å Utskottets förslag, bifaller Kongl. Maj:ts proposition angående nedsättning af den personliga skyddsafgiften.

Herr von Stockenström: Den i Bevillningsförordningen upptagna skattetitler, om hvars nedsättning det nu är fråga, sönderfaller egentligen i tvänne delar eller hälfter. Den ena af dessa utgöres af folkskoleafgiften, som tillförene under många år utgått till kommunerna, men enligt beslut vid sistlidne riksdag öfverfördes på statsbudgeten. Den andra hälften är den egentliga skyddsafgiften. Då nu är fråga om en nedsättning, så kan man naturligtvis icke tänka sig, att denna skulle gälla den del af den personliga skyddsafgiften, som utgöres af folkskoleafgiften. Denna del af skatten blef nemligen vid förra riksdagen bestämdt beräknad såsom ersättning derför, att staten åtog sig att utbetala de bidrag till folkskolorna, som förut utgjordes af församlingarne genom den andel, som de hade i skyddsafgiften, och för öfrigt är det väl billigt, att den förmån, hvilken hvarje svensk medborgare åtnjuter att få insätta sina barn i statens skolor utan någon särskild afgift, får betalas genom erläggande af någon skatt till staten. Jag föreställer mig således, att, om en nedsättning skulle ske, så skulle densamma omfatta endast den andra delen af afgiften eller den, som egentligen utgår som skyddsafgift.

Jag frågar då, om icke denna beskattning kan anses vara fullt berättigad. Utskottet har derpå gifvit ett svar, då det säger, "att den nu ifrågavarande beskattningen har ett fullt berättigande i hvarje individs pligt att i någon mån bidra till fyllande af statens behof såsom ett vederlag för hans rätt att under statens lagar njuta hägn och frid". Det är en afgift, som erlægges för den personliga säkerhet, som enhvar åtnjuter, en säkerhet, som millionären lika väl som daglönaren har att påräkna.

Det säges i Kongl. Maj:ts proposition, att denna afgift skulle vara för de mindre bemedlade klasserna särdeles betungande, och den aktade talare, som först hade ordet, yttrade, att det skydd, som man genom afgiften förvärfvar, icke borde betalas allt för dyrt. Efter hvad jag kunnat erfara, hafva icke några klagomål öfver denna afgifts betungande beskaffenhet försports. Den har äfven ständigt

blifvit, nedsatt så, att den, efter att för femtio år sedan hafva utgjort 1 R:dr 50 öre för man och hälften för qvinna, nu har nedgått till sitt närvarande ringa belopp, eller 80 öre för man och 40 öre för qvinna. Hvad som nu är i fråga att eftergifvas, kan enligt min tanke i alla fall icke anses såsom en lindring af någon särdeles stor betydighet, då man tager i betraktande, att utom denna afgift det finnes åtskilliga andra personliga skatter, af hvilka åtskilliga utgå till kommunen och som sammanlagda äro vida högre. Till dessa höra, utom mantalspenningarne, hvilka betalas till staten, den personliga fattigskatten, kurhusafgiften och den särskilda folkskoleafgift, som erlägges inom kommunen. Om det nu vore fråga om att efterskänka allt detta, så skulle det vara en lindring af verklig betydighet, men den lilla eftergift, man nu vill lemna, föreställer jag mig vara af mindre vikt för den, som skulle få den, än för staten, som komme att förlora ett betydligt skattebelopp. För öfrigt, såsom också redan blifvit anmärkt af Utskottet, förfaller åtskilligt af det betungande derigenom, att kommunerna hafva rättighet att efterskänka afgiften åt dem, som finnas deraf vara mest i behof. Det har visserligen blifvit yttradt, att det skulle kännas särdeles förnedrande för den, som skulle emottaga en dylik eftergift. Jag medgifver att det vore väl, om den uppfattning gjorde sig gällande, att det verkligen kändes såsom en förnedring att få eftergift, der man möjligen kunde utgöra sin skatt, men jag tror verkligen, att förhållandet icke är sådant, och jag har icke funnit, att det förnedrande i saken så noga senteras af befolkningen. Jag har till och med den erfarenhet, att i afseende på vinnande af fattigvård, hvilket man skulle tycka böra kännas ännu mera förnedrande, då der är fråga om att få understöd af sina likar, så ser man mycket ofta och nästan oftast att, om utsigt finnes att fattigvård kan bekommas, så är det nästan ingen, som afslår att emottaga densamma.

Det är visserligen förhållandet, att statens finanser befinna sig uti ett blomstrande tillstånd, men det lär väl icke vara säkert, att detta tillstånd, som beror på högst ovanliga omständigheter, skall på längden komma att fortfara. Om man icke tror, att detta skall blifva händelsen, så kommer man lätt till den öfvertygelse, att det måhända icke är rätt gjordt att eftergifva en så stor skattetitel som den, hvarom här är fråga, och hvilken, säge hvad man vill derom, det icke skulle vara så lätt att återtaga, om man ock framdeles skulle önska att göra det. Denna skatt uppgår till ett belopp af icke mindre än 600,000 R:dr. Det är visserligen sannt, att skatter äfven förut blifvit eftergifna, men om man jemför dem med denna, så finner man, att de alla varit af mindre betydighet. Så t. ex. har man borttagit tackjernstonden och hammarskatten, en skatt som dock icke uppgick till högre belopp än mellan 250,000 och 300,000 R:dr; så hafva lagmans- och härads höfdingeräntorna blifvit eftergifna med 130,000 R:dr och vidare qvarnrentan, som icke heller uppgick till något särdeles betydligt belopp. Då nu är fråga om upphörande af bergverkstonden, så gäller äfven detta endast en summa af ungefär 80,000 R:dr.

Jag har föreställt mig, i likhet med dem, som inom Utskottet voro af samma mening som jag, att, om det skulle vara fråga om att göra en eftergift vid detta tillfälle, så vore det lämpligare att fästa sig vid en sådan afgift, som, enligt hvad det heter i Utskottets betänkande, "bidrager till fördyrande af viktiga lefnadsförnödenheter". Då jag säger detta, kan jag icke annat än åsyfta tullen och företrädesvis tullen på kaffe och socker. Med denna förhåller sig så, att, då förhöjningen vid 1867 års riksdag skedde, tankarne voro mycket delade om lämpligheten af denna åtgärd, och man fruktade för att, om de ökade tullsatserna fastställdes, så skulle de för all framtid blifva kvarstående. Dertill svarades af dem, som önskade förhöjningen, att detta icke skulle blifva fallet, och man gaf nästan löfte om att, när det kunde komma i fråga att eftergifva några skatter, man i främsta rummet skulle vara betänkt på en nedsättning i de afgifter, som då förhöjdes. Jag tror, att tillfället nu verkligen är inne att i någon mån infria det löfte, som då gafs. I afseende på lämpligheten af den direkta eller indirekta beskattningen vill jag icke tvista med den talare, som sist hade ordet, men jag kan dock icke underlåta att anmärka något vid hvad han yttrade om, att nedsättning i en direkt skatt är af högre värde, emedan den genast kommer den skattdragande till godo, hvaremot nedsättning i en indirekt skatt endast i längden medför åsyftad fördel. Om den lindring, som skall komma folket till godo, blir större genom att göra nedsättningen i en indirekt skatt än i en direkt, så föreställer jag mig att den skattdragande, om han får välja, utan betänkande föredrager den eftergift, som för året lemnar honom den största besparing.

Med anledning af hvad jag nu yttrat tillåter jag mig att vördsamtt yrka bifall till Utskottets betänkande.

Herr von Koch: Då vi befinna oss i den lyckliga belägenhet, att vi kunna välja emellan hvilka skatter, som skola nedsättas, så får naturligtvis hvar och en göra upp för sig, i hvilken ordning han vill gå. Valet är likväl icke så lätt att göra, förr än statsregleringen är uppgjord, och man deraf kan se, till hvilka belopp de särskilda utgiftsposterna blifvit bestämda. Det hade derföre varit nästan bättre, om man hade haft utgiftstitlarne först genomgångna, så att man hade kunnat röra sig med friare händer. Nu är detta emellertid icke förhållandet; och då detta betänkande inkommit och inkommit före det betänkande, som angår frågan om mantalspennin-garnes borttagande, med hvilket ännu det dock har ganska nära sammanhang, så har jag för mig uppgjort den regeln, att det hufvudsakligen är två särskilda kategorier af skatter, som vi böra nedsätta vid denna riksdag. Den ena kategorien utgöres af sådana skatter, som vi aldrig böra tänka på att återtaga eller åtminstone icke annat än i den yttersta nödvändighet. Till detta slag af nedsättningar hänför jag, i öfverensstämmelse med den siste ärade talaren, nedsättning i tullen på vissa viktiga lefnadsförnödenheter; men jag kan icke instämma med honom deri att kaffe och socker skulle vara de allra nödvändigaste, enär jag till dessa först och främst

räknar *sill* och *torkad fisk*, som behöfvas för de aldra fattigaste klasserna.

I andra rummet sätter jag det af Kongl. Maj:t föreslagna borttagandet af skatter, som i allmänhet betunga *rörelsen: bergverktionde* och *lastpenningar*. Dessa anser jag vara så usla skatter, att man så fort som möjligt bör borttaga dem, alltid likväl dervid ihågkommandes, att, då man en gång borttagit dem, får man aldrig vidare igen dem.

Sedan dessa trenne skatter borttagits, återstår att välja emellan nedsättning i personliga skyddsafgiften, nedsättning eller borttagande af mantalspenningarne, hvilket sednare redan är af Stats-Utskottet föreslaget, eller nedsättning i tullen på socker och kaffe. Personliga skyddsafgiften är utaf den art, att, om man också nu borttager den, kan man likväl åter pålägga den i nödens stund, och man har till och med år 1871 föreslagit Kongl. Maj:t att sätta upp den. Den har verkligen 1848 blifvit höjd såsom en slags krigsskatt. Jag tror att vårt tillstånd efter de sista goda åren nu är sådant, att vi kunna taga bort de tre förstnämnda skatterna och derjemte äfven den personliga skyddsafgiften. Dertill gifver äfven Kongl. Maj:ts proposition anledning, ty den förstnämnda, tullen på sill och torkad fisk, utgör en obetydlighet, och borttagandet af bergverktionden, den personliga skyddsafgiften och lastpenningarne har Herr Finansministern tagit på sitt ansvar. Sedermera kommer man till tullen på socker och kaffe. Den tror jag också, att man kan och bör nedsätta vid denna riksdag, då jag antager att Stats-Utskottets betänkande rörande reglerandet af utgifterna under femte hufvudtiteln kommer att i det väsendtligaste antagas. Der göres en nedsättning i hvad Kongl. Maj:t begärt på öfver en million, hvilken nedsättning jag visserligen för min del beklagar, men som likväl kanske af de nuvarande förhållandena med rätta betingas. Jag vill hoppas, att dessa förhållanden snart skola upphöra, och då behöfver man en skatttitel, som man genast kan tillgripa. Så länge man emellertid icke behöfver denna million, tycker jag det vara förmånligare, att den ligger i folkets fickor än att den genom *tullen* på socker och kaffe inkommer i skattkammaren, utan att jag likväl dermed vill hafva sagt, att jag gillar grundsatsen, att *assignera på bara intet*, såsom förhållandet väl måste anses vara med kreditiven på Riksgälds-kontoret. Men om, såsom jag hoppas, vi också komma att bifalla de tre förstnämnda skattenedsättningarne, så anser jag det äfven vara af vigt, att nedsättning sker i den personliga skyddsafgiften. I afseende på denna och öfriga personliga afgifter i allmänhet ber jag att få erinra, att jag redan för aderton år sedan, den 23 Mars 1854, tog mig friheten att på Riddarhuset förorda nedsättande af den personliga skyddsafgiften. En debatt uppstod då, som var mycket liflig, i hvilken jag hade mycket litet understöd, och ehuru en återremiss till Utskottet beviljades, blef likväl icke någon nedsättning då Riksdagens beslut. Hvad jag då föreslog inskränkte sig till förmildrande af skatten för de fattigaste klasserna, hvilken utväg ännu står oss öppen, ehuru den frågan bättre realiseras i en annan form, då vi komma till frågan om mantalspenningarne. Skulle man

nemligen icke vilja borttaga hela skyddsafgiften eller mantalspenningarne för alla, så kan man, om jag så må säga, *flytta skatten längre upp*, d. v. s. skona de aldra fattigaste klasserna. Derom blifver likväl tillfälle att vidare tala, då vi komma till frågan om mantalspenningarne, i synnerhet om Kongl. Maj:ts proposition i det ämne, som nu är föremål för behandling, icke skulle bifallas. I afseende på beskaffenheten af sjelfva de direkta personela skatterna tror jag icke, att det för denna Kammare — om icke möjligen för ett mycket litet antal af dess ledamöter — kan vara nödigt att upprepa något af hvad som under debatten för aderton år sedan förekom. Då märkte man, att de aldra flesta icke studerat de vanligaste läroböckerna om beskattningens grunder. Jag skall således icke för närvarande yttra mig derom, men om man i afseende på den personliga skyddsafgiften, som egentligen är ett tillägg till mantalspenningarne, skulle vilja uppsöka dess *anor*, skall det befinnas, att den har ganska många sådana, ty det upplystes då af en vetenskapsman, som yttrade sig, att *personlig* afgift infördes redan af *Oden* i form af *nässkatt*, men "sedan det nu för tiden finnes *personer* utan näsor", har man tagit sig för att kalla dem för mantalspenningar.

Den förnämsta invändningen, som man alltid får höra, då det är fråga om borttagandet af den personliga skyddsafgiften från den stora massan, är, att den är så liten. Ehuru all litenhet och storhet är relativ, så måste det naturligtvis vara hvad man jemförelsevis kallar *litet*, som man kan våga lägga på hvar och en person; men många bäckar små göra en stor å, och detta är äfven förhållandet med dessa personliga skatter. Redan 1854 hade jag skaffat mig en debetsedel, som visade, att en familj af man, hustru och två barn öfver mantalsskrifningsåldern fick betala i skatt sju riksdaler 16 sk. banko. Det var en fattig skraddare, som jag kände och som hade två barn, hvilka sutto hemma och arbetade, och "hans diet var näst till svält". Om, såsom förhållandet var med honom och många andra, man utom de två barnen öfver aderton år har en hel hopsmättingar till, som skola födas mest af hvad mannen kan förtjena, då hustrun måste syssla med barnungarne, så är icke elfva riksdaler en *bagatell*. Här i Stockholm är likväl förhållandet för närvarande något bättre än då, efter hvad jag inhemtat af en skattesedel, som jag skaffat mig. Här utgår för 1871 personliga skyddsafgiften med respektive 40 öre för man och 20 öre för qvinna, folkskoleafgiften med respektive 40 och 20, mantalspenningarne också med 40 och 20 och kurhusafgiften med 50 och 50. Presterskapet och klockare slippa stockholmsboarne ifrån för mycket lindrigare pris, än hvad vi få betala i landsorten, men det kommer sig af det enkla skälet, att man i Stockholm ännu icke i allmänhet fått löneregleringarne genomförda. Här betalas det blott 25 öre för man och lika mycket för qvinna; men om vi icke vid löneregleringarne i landsorten bevilja så mycket, som kan anses tillräckligt, så få vi afgifterna uppsatta i Ecklesiastik-departementet. Jag har nyligen sett afgifter af respektive 60 och 30 uppsatta till respektive 80 och 40. Dessutom hafva våra bönder på landet stor benägenhet att lägga skatterna *nedåt*, då de vid riksdagarne här i Stockholm deremot gerna

söka att flytta dem *uppåt*. Sålunda utgå gerna på landet skatterna till kyrkvaktare, klockare och dödgräfvare med flere såsom personliga afgifter. Här i Stockholm utgör för närvarande summan af de personliga afgifterna 2 R:dr 70 öre för man och 2 R:dr 10 öre för qvinna. En familj om man, hustru, en son öfver aderton år och en dotter öfver tjugo år får således betala 9 R:dr 60 öre i skatt, och det är icke så litet för den, som kanske icke genom sin dagspenning förtjenar mer än till sitt dagliga bröd. Dessutom torde det vara lämpligt att erinra, att då man talar om, att den fattige bör komma ihåg att han är medborgare och bör fullgöra sina pligter emot staten, bör man också ihågkomma att han lika med oss måste fullgöra sin beväringsskyldighet. Dessutom är det en hel hop andra personliga åligganden, som falla på honom. Jag skall taga mig friheten uppläsa några rader af hvad jag vid förutnämnda tillfälle på Riddarhuset yttrade: "Må man ej heller föreställa sig att våra arbetare, om de ock befriades från alla, eller de flesta af dessa utgifter, hvilket jag skulle önska, men ej nu vågar hoppas, skulle blifva lottlösa i afseende på statsbördorna. Utan att ega något, är vår arbetare ändock underkastad, bland annat, beväringsskyldighet, ett onus, hvarför man i dessa dagar lärer frilegt sig med 500 R:dr. Biträde vid skallgång, skogseld, strömmrensningar, smittosamma sjukdomar bland människor och djur måste han ock under vissa förhållanden lemna. Dessutom träffas han af indirekta pålagor, ofta i högre proportion än den förmögnare. Tullen på spannmålen, saltet, sillen, köttet, kaffet, sockret, tobaken, ullen, lädret m. m. drabba arbetaren med sin dryga del. Skatten å bränvinet får han till större delen vidkännas. Han behöfver icke att dricka kaffe, använda tobak eller bränvin säger man; nå väl, men låt honom då åtminstone behålla sin styfver för att köpa mjölet, sillen och saltet."

Hvad jag nu har sagt, tror jag skall vara tillräckligt för att uttrycka min opinion om de personliga skatternas beskaffenhet och för att visa, att man icke bör trösta sig med, att de betyda så litet. Tvärtom tror jag att de betyda rätt mycket, och jag kan således icke gilla den tanke, som den siste talaren syntes hysa, att man icke bör göra *något*, om man icke kan göra *allt*. Mig synes det vara bättre att göra *något* än *intet*.

Jag tillstyrker bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Brun: Ibland skatter skulle jag för min del, om icke aldrå sist, åtminstone nästan i sista rummet, vilja göra en rubbning i den personliga skyddsafgiften. Jag anser, att denna skatt först och främst är så litet betungande, att den kan begäras af hvar och en med ganska få undantag, och vidare lemna den en nödig påminnelse åt hvar och en om hans skyldighet att bidraga till samhällets behof. Af allt, som blifvit anfördt för och mot i denna fråga, finner jag, hvad Stats-Utskottet erinrat om ifrågavarande skatt, att den "har ett fullt berättigande i hvarje individs pligt att i någon mån bidraga till fyllande af statens behof såsom vederlag för hans rätt att under statens lag njuta hägn och frid", vara det bästa skälet för bibehållandet af den personliga skyddsafgiften. Jag anser, att denna skatt, på sätt

jag nyss yttrat, är nödvändig för bibehållandet af det medborgerliga sjelfmedvetandet och rättsbegreppet, och att borttagandet af skatten skulle förslöa detta begrepp, skulle göra en stor del af samhällets individer ligkiltiga för samhället.

Vidare har det förefallit mig som om tiden för framkommandet med ett sådant förslag vore nära nära den aldrig otjenligaste man kunnat välja. Ingalunda vill jag bestrida, att icke den ekonomiska ställningen nu är god och att de genom ifrågavarande skatt inflytande medlen således för staten skulle kunna undvaras, men just därför, att ställningen är god, är behofvet af lindringar för en mängd af våra arbetare nu mycket mindre än tillföre. I detta hänseende tager jag mig friheten erinra huru betydligt förbättrade arbetarnes villkor nu äro emot hvad de voro för några tillbaka, huru deras fordringar på förökade arbetslöner och förkortade arbetstider m. m. redan stigit så högt, att industrien på sina ställen verkligen deraf lider. Detta är förhållandet icke blott inom vårt land utan äfven inom många andra länder. Vi hafva en artikel, kol, som förbrukas vid många industriela företag. Denna artikel är på väg att blifva så dyr, att det högst förderligt inverkar på industrien; och hvad är väl anledningen till prisets stigande? Jo, att arbetarne vetat att förskaffa sig så väsendtligt förbättrade arbetslöner, att kostnaderna för kolens upphemtande högst betydligt stigit. Under sådana omständigheter synes det som om man icke nu hade anledning att borttaga den personliga skyddsafgiften, som till sitt belopp är så obetydlig, att arbetaren icke behöfver använda ett dagsverke, ja icke ens ett halft eller fjerdedels för att kunna betala densamma. Vi veta, att litet hvarstädes företagsamheten och industrien lida af dessa höga fordringar på arbetslöner, och att verkliga arbetsinställelser litet emellan göras, hvilka åstadkomma oordningar. Den lilla erfarenhet jag har i denna väg är dessutom den, att de rikliga arbetslöner, som tilldelats arbetarne på åtskilliga ställen, icke alltid hafva verkat nyttigt. Ofta nog hafva de medfört den verkan, att arbetarne gjort sig lediga, icke blott den sjunde dagen i veckan, utan två å tre dagar derjemte. Kan det vid sådant förhållande och med denna erfarenhet för ögonen vara nödvändigt att borttaga den personliga skyddsafgiften? Jag har redan yttrat, att denna afgift ingalunda är betungande och att jag befarar, att borttagandet af densamma skulle medföra ligkiltighet för medborgerliga skyldigheter. Detta står visserligen i strid med hvad den förste ärade talaren yttrat, men jag tror likväl att så är förhållandet. Samme talare anförde också, att den af Utskottet till stöd för dess åsigt åberopade omständighet att kommunen ju alltid, i händelse af behof, kunde bevilja eftergift af skatten, icke för honom vore något öfvertygande skäl, och han motiverade detta dermed, att det skulle vara förödmjukande och sårande att göra en framställning om eftergift af en skatt. Jag kan medgifva, att så kan tyckas vara förhållandet; men om hvar och en icke vill gälla för mer än han är, så bör han ej heller känna sig förnedrad af att göra en sådan framställning.

För öfrigt tror jag att den tid kan komma då staten behöfver detta skattebidrag, och jag håller före, att det äfven ur denna syn-

punkt är oförsigtigt att nedsätta denna afgift; men jag får ännu en gång erinra, att det skäl, som för mig vägt mest, är det, att borttagandet af afgiften skulle undergräfvat det begrepp om skyldigheter emot staten, som bör finnas hos hvarje individ i samhället, han må nu befinna sig i en mer eller mindre lyckligt lottad ställning.

Jag tillstyrker bifall till Bevillnings-Utskottets betänkande.

Herr Montgomery-Cederhielm: Ehuru jag, när frågan förekommit om borttagandet af någon af de s. k. *kopfskatter*, eller *kapitationsavgifter*, som ännu finnas kvar i Sverige, företrädesvis ansett, att mantalspenningar borde borttagas, hvarom jag framdeles torde få tillfälle att yttra mig, då den frågan förekommer, så får jag erkänna, att jag i principen helt och hållet delar de åsikter, som i Kongl. Maj:ts proposition uttalas för borttagandet af den personliga skyddsavgiften. De skäl, som Utskottet anfört mot saken hafva icke i ringaste mån kunnat rubba min öfvertygelse. Utskottet säger först, att om en skattelindring skall komma i fråga, borde en sådan företrädesvis omfattas af avgifter, som antingen tyngde på rörelsen i allmänhet eller bidroge till fördyrande af viktiga lefnadsförnödenheter. Hvad den förra delen angår eller borttagandet af avgifter, som betunga rörelsen i allmänhet, tror jag att så mäktiga intressen i alla fall göra sig gällande, att den omsorgen lika litet blifver glömd framdeles som hittills. Beträffande åter borttagandet af sådana avgifter, som bidraga till fördyrandet af viktiga lefnadsförnödenheter, så är, enligt min öfvertygelse, en bestämd direkt utgift alltid vida känbarare än den lilla obetydliga afgift, som åstadkommes genom fördyrandet af lifsförnödenheter. Tullen drabbar i alla fall successivt och för densamma behöfver ingen utsätta sig, om han icke vill. Det finnes nemligen ingen, som icke kan underlåta att köpa kaffe och socker, och han kan således vara fullt oberoende af sådana indirekta avgifter; men den direkta afgift, som hvar och en måste erlägga, vare sig såsom mantalspenningar eller såsom personlig skyddsavgift, kan han hvarken undandraga sig eller minska, utan den måste oförändrad och på en gång utgå.

Vidare fäster man ofantligt mycken vikt vid, att denna skatt är både berättigad och nödvändig för att hos individen inpräglad, att han skall bidraga till fyllandet af statens behof såsom ett vederlag för hans rätt att under statens lagar njuta hägn och frid. Hvad nu detta argument beträffar, så har en föregående talare visat, att äfven om den personliga skyddsavgiften icke finnes, så får dock den fattige i alla fall betala en gärd till det allmänna för det skydd han åtnjuter, och således kan jag icke heller gilla den satsen.

Det har blifvit sagdt, att tiden icke är tjenlig för borttagandet af denna afgift. Jag deremot tror, att den är särdeles tjenlig, ty det finnes andra avgifter, som oupphörligt stiga, och det är afgifterna till kommunen, hvilka ingen kan komma ifrån. Det förefaller också lämpligt och riktigt, att om man kan nedsätta afgifterna till staten, så bör det ske, då dessa personliga avgifter till kommunen år ifrån år ökas.

Hvad man än må yttra, att denna afgift icke är så särdeles be-

tungande, så anser jag detta dock vara ett misstag. Så till vida vill jag göra ett medgifvande, att jag erkänner, att den egentliga skatten till kronan icke anses betungande; men deremot är det väl ingen, som icke hört klagomål öfver skatterna till kommunen, och jag vill påstå, att i de flesta kommuner höras klagomål deröfver. Om så är förhållandet, så frågar jag, om det icke är skäl uti att göra lindring i skatterna till kronan, då de andra skatterna äro i ständig tillväxt och då öfver desamma verkliga klagomål förspörjas.

Utskottets skäl hafva således icke på mig kunnat hafva någon verkan. Då förslaget om nedsättning dessutom utgått från regeringen, som bäst bör kunna pröfva hvar en skattelindring behöfves, och då jag anser, att den föreslagna nedsättningen företrädesvis blefve en lindring för de klasser, som icke sjelfva få föra någon talan och hvilkas förmyndare vi såsom representanter således äro, måste jag således tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i detta hänseende.

Friherre af Ugglas: Åtskilliga af de föregående talare, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition, hafva börjat sina anföranden med en erinran om det blomstrande tillstånd, som för närvarande råder i vårt land. Tacksamt erkänner jag ock, att landet befinner sig i ett godt och lyckligt finansielt tillstånd; men jag kan dock icke fullkomligt dela deras åsigt, som anse att detta tillstånd borde föranleda dertill, att vi nu skulle vidtaga åtskilliga stora skattenedsättningar. Jag tror för min del, att det varit lyckligare, i fall man något sett tiden an, innan man härom väckt förslag, ty den föregående tidens erfarenhet talar i detta afseende till oss med varnande röst. Jag ber endast att i största korthet — jag skall icke trötta Kammaren med många siffror — få angifva mina skäl för denna åsigt. Ser jag tillbaka på de föregående tio åren, så finner jag, att i början på 1860-talet hade staten att glädja sig åt ganska stora öfverskott. 1862 till exempel slutade med ett öfverskott Riksgäldskontoret tillgodo af öfver tre millioner R:dr, och de följande åren lemnade äfven betydliga öfverskott, exempelvis 1865, 2,100,000 R:dr, ända till 1866, då det minskades till 60,000 R:dr. Men så kommo de olyckliga åren 1867, 1868 och 1869, under hvilka år bristerna i statsverkets inkomster och förslagsanslagen uppgingo sammanlagdt till ett belopp af 8,600,000 R:dr. Nu komma vi till åren 1870 och 1871; och jag erkänner villigt, att dessa år lemnat ganska betydliga öfverskott, hvilka i Kongl. Maj:ts propositioner till denna och föregående Riksdag äro beräknade för 1870 till 3,200,000 R:dr och för 1871 till 7,700,000 R:dr, hvarifrån dock böra afräknas de brister i förslagsanslag, som under dessa år uppkommit. Ser man nu på dessa tvänne år, finner man således visserligen öfverskott till ett belopp af omkring tio millioner; men dessa räcka ju nätt och jemnt till att betäcka den brist, hvori vi råkat under de föregående åren — en brist som blifvit fylld genom att anlita alla möjliga fonder och besparingar, samt äfven genom att låna. I sjelfva verket är staten således icke nu stort rikare än 1867 hvad kapitaltillgången angår. Ensamt

detta vexlande af öfverskott och brist på en så kort tidrymd som tio år torde utgöra ett tillräckligt skäl för antagande, att det varit lyckligare i fall man något sett tiden an, innan man på grund af två lyckliga år vidtog nedläggning i skatterna. Ytterligare har jag funnit skäl för min tvekan i förhållandena, sådana de gestalta sig för år 1873, ifall jag enbart tager detta år i beräkning och med fränskilljande af de föregående årens öfverskott och besparingar uppgör staten endast med de inkomster, som i Kongl. Maj:ts proposition äro beräknade för detta år. Jag finner nemligen af Kongl. Maj:ts beräkningar, som jag helt och hållet följt, att statsverkets ordinarie och extraordinarie inkomster för 1873 belöpa sig till 48,944,000 R:dr, samt att Riksgälds-kontorets ordinarie inkomster, deri inberäknade ränta och amortering på af Riksgälds-kontoret lemnade lån, kartstämpels-afgift m. m., uppgå till 3,913,200 R:dr. De sammanlagda inkomsterna för statsverket och Riksgälds-kontoret beräknas sålunda till 52,857,200 R:dr. Går jag nu till utgifterna, hvilka jag sönderdelar i ordinarie och extraordinarie, så uppgår de ordinarie utgifterna för statsverket till 43,192,500 R:dr och Riksgälds-kontorets ordinarie utgifter, dertill jag räknar anslaget till Hans Maj:t Konungen, räntan på den skuld vi hafva, riksdagskostnaderna och några mindre diverse utgifter, till 8,036,000 R:dr. Om jag lägger dessa utgifter till statsverkets, kommer jag till en summa af 51,228,000 R:dr eller blott 1,600,000 R:dr mindre än inkomsterna. Här af finner man, att, sedan den ordinarie statsregleringen blifvit uppgjord, har man endast ett öfverskott af 1,600,000 R:dr, hvartill torde kunna läggas bankovinsten med omkring 1,400,000 R:dr, så att ett belopp af omkring 3,000,000 R:dr är allt hvad man har att påräkna, för att bestrida hela den extraordinarie statsregleringen. Detta är, mine Herrar, så obetydligt, att det knappt under något enda af de sednare åren lyckats nedbringa denna statsreglering till ett så lågt belopp. Under sådana förhållanden kan jag icke neka till, att det är med mycken tvekan jag vill ingå på någon skattenedsättning, och jag vågar ännu en gång här uttala den åsigt, att det varit lyckligare, i fall Kongl. Maj:t inskränkt frågan om skattelindringar derhän, att då ifrågavarande öfverskott och rika tillgångar i slutet af sistlidne år voro kända, Konungen helt enkelt förklarar, att den tilläggsbevillning, som Riksdagen beslutat, icke skulle för innevarande år upptagas. Jag tror också att Kongl. Maj:t dertill äfven varit fullt berättigad. Vid en sådan uppfattning af ställningen upprepar jag hvad jag nys yttrade, eller att det synes mig bättre om icke någon skattenedsättning kommit i fråga, utan man sett tiden an.

Emellertid vill jag icke bestrida, att, på sätt en föregående talare yttrat, ställningen nu är sådan, att den, som har en sådan åsigt som jag, icke kan motstå den allmänna påtryckningen utan måste gå in på någon skattenedsättning; men dervid vill jag tillse, att denna blifver den mest lämpliga och för landet gagneliga, och då får jag å andra sidan förklara, att den nu föreslagna skattenedsättningen af hälften af den personliga skyddsafgiften icke är att hänföra till denna klass. Jag vill i största korthet bjuda skäl för denna min åsigt.

åsigtt. På sätt Utskottet gifvit tillkänna, har Utskottet ansett att denna skatt är fullt berättigad och att det är fullkomligt i sin ordning att hvarje medlem af samhället erlägger en beskattning för sin rättighet att af staten åtnjuta hägn och skydd. Inom Utskottet har icke heller, såvidt jag kunnat förmärka, något missnöje förspotts med den nuvarande beskattningen. Vidare har jag i motsats till de föregående talarne den öfvertygelsen, att den föreslagna nedsättningen i mindre mån än man i allmänhet antager skall komma de obemedlade till godo. Jag känner naturligtvis icke huru förhållandet är i alla delar af landet; men i den ort jag tillhör förhåller det sig så, att husbönderna betala den personliga skyddsafgiften för alla sina tjenare, och det är der icke sed attmansedermera debiterar tjenarne därför. Hvad blir då resultatet? Jo, att den bemedlade får den efterskänkning, som man velat bereda den obemedlade. Det finnes väl några kategorier af obemedlade, såsom jordtorpare och dylika, hvilka sjelfva drabbas af denna afgift; men i allmänhet erlägges, som sagdt, största delen af denna beskattning af husbönder. Dessutom hyser jag den farhåga, att denna nedsättning tvärtom kan i ett visst afseende komma att verka till de obemedlades skada, nemligen i deras förhållande till kommunen. Det ligger nemligen en benägenhet hos våra kommuner att allt mer och mer ålägga personliga afgifter, och om staten nedsätter denna afgift, så befarar jag att de kommunala afgifterna skola stiga; och kommunen är strängare vid uttagande af sin rätt än staten. Men äfven förutsatt, att i allmänhet den obemedlade erlägger denna beskattning, finner jag icke, att den kan vara för honom så betungande. De skatter, som obemedlade utgöra till staten, äro dels mantalspenningar 40 öre per man och 20 öre per qvinna, dels personlig skyddsafgift 80 öre för man och 40 öre för qvinna, eller tillsammans 1 R:dr 20 öre för man och 60 öre för qvinna, hvilket ungefär motsvarar värdet af ett dagsverke nu för tiden. Jag kan verkligen icke föreställa mig att en afgift till staten motsvarande värdet af ett dagsverke skall för en arbetsför person vara för mycket. Det är sannt att utom denna afgift tillkommer en annan, som nära nog är en statsafgift, nemligen kurhusafgiften, som utgör 25 öre för hvarje person, hvarigenom samtliga statsafgifterna uppgå till 1 R:dr 45 öre för man och 85 öre för qvinna. Men om jag ock härtill lägger de personliga afgifterna till kommunen, så utgör ändock för ett hushåll på landet inom den kommun jag tillhör hela beloppet af utgifter till staten och kommunen icke mer än 3 R:dr 64 öre, hvilket jag icke kan finna vara allt för betungande.

Här yttrades nyss af en aktad talare, att just den benägenhet våra kommunalutskylder hafva att stiga skulle mana oss att nedsätta afgifterna till staten; men jag får fästa uppmärksamheten på, att de kommunala afgifterna till största delen utgå efter andra artikeln i bevillningsförordningen, men flertalet af de personer, som här äro i fråga, erlägga icke någon bevillning efter denna artikel. Det finnes ytterligare en omständighet, på hvilken jag vill fästa Kammarens uppmärksamhet. Vi erinra oss från förliden riksdag, att Kongl. Maj:t då föreslog upphäfvandet af den till kommunerna ingående folkskoleafgiften, emot att staten skulle öfvertaga en ganska betydlig del af kostnaderna för folkskolorna. Detta förslag, om hvars lämplighet tan-

karne voro ganska delade, gick dock igenom, och efter mitt förmanande till icke ringa del derföre, att man åtminstone bevarade denna folkskoleafgift för statens räkning, och man således hade en ökad inkomst att påräkna för att bestrida den ökade utgiften; och jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten på att man då ansåg denna folkskoleafgift vara af den betydelse, att man önskade uppföra den bland statens ordinarie inkomster, hvarigenom den skulle blifva mera bunden, än den nu är.

På grund af de skäl jag här anført, har jag inom Utskottet anslutit mig till den mening, som Utskottet i sitt betänkande uttalat, och får jag derföre förorda bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Wærn: Jag anhåller, att Kammaren måtte tillåta mig att något närmare genomgå de olika argument, som blifvit anförda emot Kongl. Maj:ts förevarande förslag.

Den omständighet, som man dervid först synes hafva lagt särdeles stor vikt på, är *häfden*. Man säger, att den personliga skyddsafgiften är en gammal god skatt, hvarvid man är van. Utskottet yttrar, att den daterar sig från år 1812, hvarefter den gång efter annan blifvit nedsatt, så att den utgjorde allenast 40 öre för man och 20 öre för qvinna, intill dess nästlidet års Riksdag beslöt att med densamma förena den till lika belopp utgående folkskoleafgiften. Jag kan icke läsa dessa ord annat än såsom ett argument för häfden, eller att den ifrågavarande skatten är så gammal, att den icke bör rubbas, och att då man år 1812 kunde begära så mycket som 1 R:dr 50 öre för man och 75 öre för qvinna, så kan man nu väl stå ut med att bära denna skatt, då den blifvit nedsatt till det låga belopp, hvarmed den för närvarande utgår. Detta har ledt mig till att se efter, huru förhållandena voro då denna skatt pålades, och hvad som var orsaken dertill. Jag finner då att efter de stora olyckor, som drabbat landet under åren 1808—1809, hade Rikets Ständer åtagit sig en inkomstbevilling, hvilken dock enligt 1810 års taxering, som var känd vid 1812 års riksdag, visade en stor brist, hvarföre ett af de förnämsta bekvymren vid sistnämnda riksdag blef, huru man skulle kunna genom bevillningen fylla denna brist. Dertill kom ytterligare den omständigheten, att man vid föregående riksdag afskaffat landtullarne och nu icke ville åter införa dem, emedan man väl kände deras skadliga inflytande på rörelsen. Om sättet till att afhjelpa behofven voro emellertid meningarne mycket delade. De gingo dock i allmänhet ut på, att man fördömde inkomstbevillningen såsom icke möjlig att tillämpa, emedan, såsom det sades, personer funnos med en förmögenhet af flera tunnor guld, som dock icke skattade för högre inkomst än sex å åtta hundra riksdaler. Derföre hördes redan vid riksdagens början röster för införande af koppskatt, förmögenhetsafgift och öfverflödsafgifter. 1812 års Bevillnings-Utskott föreslog äfven påläggande af personliga afgifter, progressiv beskattning och öfverflödsafgifter samt afskaffande af rättigheten att vid uppgift om inkomst för beskattningen afdraga skuld och i dess ställe rättighet att vid betalning af ränta afdraga en viss procent, eller det sedermera så kallade bevillningsafdraget. Det är i detta sällskap, som

den personliga skyddsafgiften tillkommit. Huru vid riksdagen Bevillnings-Utskottets förslag betraktades, ber jag att få anföra genom några ord af Lagmannen Grefve Gyllenberg; han säger nemligen: "Det blifver således förmodligen Ridderskapet och Adeln's obehagliga lott under saknad af råderum vid riksdagens nära afslutande, att genom föresläende af förändrade hufvudgrunder bereda en rättvisare fördelning af allmänna bördorna, att nu nödgas likasom vid 1789 och 1800 årens riksdagar, i anseende till inskränkt tid, antaga hufvudgrunderne för den bevillning som föreslås under oroande känsla af det mindre rättvisa i flera hufvudprinciper och obehagliga i tillämpningen deraf, som genom antagande deraf måste medgifvas". Vidare yttrar han, "att med undantag af några medborgare-klasser, jag anser denna bevillning blifva så betungande, att den icke länge sådan kan utgöras, och att den tid snart måste inträffa, då en noggrannare granskning af statens tillgångar i förening med dess verkliga inskränkta behof måste bereda en lättad för bördor, som icke kunna bäras". Slutligen yttrar han, "att den personliga afgiften icke borde för alla lika bestämmas, utan att flera gradationer deri bortega rum för högre och lägre folkklasser".

Detta var det omdöme, som man då fällde om denna bevillning, hvars helgd af häfd man nu åberopar. För min del tror jag icke, att det var något exempel att följa, men på samma gång måste det ju erkännas att, då man skulle fylla en brist, som efter dåvarande kurs uppgick till omkring 5,200,000 R:dr efter nuvarande myntvärde och man på grund af då vunnen erfarenhet fruktade att icke lyckas förmedelst inkomstbevillning, så var det förlåtligt, att man tillgrep hvilka utvägar man kunde. Nu frågar jag dock om de på detta sätt år 1812 tillkomna nya grunder för bevillningen voro så goda, och den häfd, af hvilken deras rättvisa skulle anses bekräftad, så helig, att vi, sedan vi i den mån det verkligen lyckats oss att tillämpa inkomstbeskattningen, afskaffat den progressiva beskattningen, bevillningsafdraget och öfverflödsafgifterna, nu skulle vara förhindrade att äfven minska den personliga skatten.

Utskottet säger vidare, att den ifrågavarande afgiften gång efter annan har minskats. Detta är sannt; den minskades vid 1824 års riksdag till 44 skillingar banko för man och 22 skillingar banko för qvinna och vid 1840 års riksdag till 24 skilling banko för man och 12 skilling banko för qvinna eller med andra ord till 75 öre och 37 $\frac{1}{2}$ öre. Att den åter någonsin skulle hafva minskats till det belopp, som Utskottet här säger, är icke riktigt, ehuru jag medgifver, att min anmärkning derom så till vida är en obetydlighet, att näppeligen något annat än en inadvertens kan ligga till grund för Utskottets påstående. Utskottet skrifer nemligen, att afgiften utgjorde allenast 40 öre för man och 20 öre för qvinna, intill dess nästlidet års Riksdag beslöt att dermed förena folkskoleafgiften. Hvar och en vet dock att det var en vid 1844 års riksdag frånskiljd hälft af samma skatt, som under namn af folkskoleafgiften utgick under hela tiden, och att den sistlidet år endast blef med skyddsafgiften återförenad. Den största minskning, som således i densamma förekommit, var till 75 och 37 $\frac{1}{2}$ öre, hvilka belopp dock sedermera för jemnhet i öreräkningen, förhöjdes

till 80 och 40 öre, hvilket således till och med var en stegring. År 1863 skedde dessutom en högst betydlig minskning uti den befrielse, som förut var medgifven från erläggande af denna afgift, hvartill jag dock ber att få återkomma sedermera, då jag skall tala om den lindring, som kan beredas genom kommunerna.

Innan jag frångår denna del af frågan, vill jag till besvarande upptaga hvad en talare yttrat derom, att, då skattelindringar förut kommit i fråga, hafva de endast gällt skatter af mycket mindre betydhet än denna afgift. Han uppräknade tackjernstionden, qvarnräntan, lagmans- och häradshöfdingeräntorna och bergverkstionden. Jag påminner mig dock många flera och mycket större skattenedsättningar. Allt sedan år 1840 har, på sätt jag nämnt, den personliga skyddsafgiften varit till sitt belopp oförändrad, ehuru den varit delad från 1844 till 1871, men nu är förhållandet, att vi sedan den tiden minskat bevillningen för löner från 3 procent till 1 procent och bevillningen å yrkesinkomst från 5 procent först till 2½ och sedan afvenledes till 1 procent, samt den på fastigheter från 2 per mille först till 1 per mille och sedermera till ½ per mille; vi hafva gjort skatteförenklingar, som inneburit minskning i grundskattorna med omkring 300,000 R:dr årligen, vi hafva tagit bort qvarnräntan och minskat tullen i mångfaldiga repriser, vi hafva upphäft utförseltullarne och sednast genom franska traktaten nedsatt en del tullsatser med ett belopp, som beräknats till 1,670,000 R:dr årligen. Under sådana förhållanden och då våra statsinkomster det oaktadt nu blifvit så stora, att de lemna betydliga öfverskott, hvarom jag sedan skall tala, samt denna skatt, i hvilken under tretio år ingen minskning egt rum, under det att högst betydliga nedsättningar skett i den riktning, som Bevillnings-Utskottet omtalat, kan jag icke finna annat, än att den af Kongl. Maj:t föreslagna skattelindringen är både befogad och lämplig.

Såsom en aktad talare, Herr von Geijer, här nyligen yttrade, finnes det olika grupper af skatter, men hvar och en har sin tunga, och man kan icke jemföra dem i alla afseenden, då de alla hafva sina olikartade förtjenster och fel. Är det då icke skäl att någon gång tänka på den klass af skatter som särskildt tynger på arbetaren? De äldre af eder, mine Herrar, torde minnas, huru stora lindringar, som vid alla möjliga tillfällen blifvit gjorda i vårt skatteväsen till de förmögnares förmån, men för arbetaren hafva vi i detta hänseende icke gjort något. Jag gillar visserligen fullkomligt de lindringar, som blifvit gjorda för arbetsgifvaren, men jag anser ock att, liksom det varit alldeles riktigt att, då det funnits en skatt på plogen, nemligen genom införseltullen på åkerbruksredskap, man tagit bort densamma, det nu likaledes vore skäl att en gång minska skatten på den arm som förer plogen.

Jag trodde knappst, att jag skulle behöfva egna särskild uppmärksamhet åt det argument, som heter att "den nu ifrågavarande beskattningen har ett fullt berättigande i hvarje individs pligt att i någon mån bidraga till fyllande af statens behof", och ännu mindre att man skulle åberopa den allmänna skyldigheten i detta afseende, då det blott är fråga om en nedsättning i beloppet, ty jag kan icke tro,

att den fattige skall känna sig skattefri i detta hänseende, då han har kvar mantalspenningarne, halfva den ifrågavarande afgiften, kurhusafgiften och de personliga kommunalskatterna. Då han dessutom väl vet, att han får betala indirekta skatter, och att han, så fort hans inkomst uppgår till 400 R.dr, får deltaga i bevillningen efter 2:dra Art. så tror jag icke, att han genom den nu föreslagna lindringen skall komma till den åsigt, att han icke bidrager till statsbehovets fyllande. Vare dock dermed huru som helst, så trodde jag dock icke, att jag skulle få höra detta argument åberopas, ty vore det *beloppet*, som väckte känslan af att vara medborgare, så borde man väl af en hvar taga ut så mycket som möjligt; detta argument förefaller mig dock så absurdt, att jag knappt kan tro, att så varit Utskottets mening.

Utskottet anser, att något allmännare missnöje eller klagan inom landet öfver denna beskattning icke försports. Det är lyckligt att veta, att vårt folk icke är vandt att högljudt klaga och knota öfver sina skattebördor, men jag tror att man icke absolut kan lita på, att sådant allt framgent kan blifva händelsen, och icke heller tror jag, det man kan förneka, att ganska stora klagomål förnummits i afseende å folkskoleafgiften. Jag har nemligen hört, att man från riksdag till riksdag klagat öfver, att undervisningen vid universiteten och elementarläroverken skulle bekostas af statsverket och derigenom vara fri, men deremot kommunerna få bekosta den vid folkskolorna, och jag tror, att dessa klagomål hafva sin grund deruti, att folkskoleafgiften varit känbar.

Hvad beträffar att skyddsafgiften icke skulle vara någon tryckande börda, så äro naturligtvis de subjektiva begreppen om hvad som är tryckande högst olika, men för att utreda, huru dermed verkligen förhåller sig, så vill jag — icke räkna ut, huru många dagsverkens värde denna skatt motsvarar — utan endast fråga er, mine Herrar, huruvida det icke skulle vara ganska kämbart, om vi utöfver vår bevillning skulle nödgas betala en trehundredel af våra inkomster till staten. Jag påstår, att om en arbetare är i stånd att lägga upp en liten summa om året och af denna måste för sig och sin hustru betala en skatt af 3 rdr 64 öre, så känner han det och anser det betungande.

I sammanhang härmed erinrar jag mig, att man ansett, att det icke vore den fattige, som finge betala detta, utan att för flertalet erlades skatten af deras husbönder. För dem, som äro i den belägenhet, att deras husbönder sörja för deras välbefinnande, så att de icke blott betala skatt för dem utan äfven förse dem med bostad, ved, arbetsförtjenst m. m., för dem kan det icke komma i fråga att tala hvarken om betungande eller befrielse, men det finnes en stor skara människor, som lefva af sina händers arbete utan att hafva husbondes vård, eller som hafva sitt uppehälle genom understöd, som de erhålla, såsom små pensioner m. m., och för dem är det ytterst kämbart, om staten tager ifrån dem deras små besparingar.

Jag måste något noggrannare genomgå det argument, som blifvit grundadt derpå, att kommunerna skulle hafva rätt att befria den fattige från afgiftens erläggande. Anförandet deraf kan icke syfta

på något annat än den förordning, som Kongl. Maj:t utgaf den 24 April 1863, hvilken är grundad på en Riksdagens skrivelse vid 1862—1863 årens riksdag. I densamma heter det, att från mantalspenningars utgörande befrias: a) "de som åtnjuta fattigunderstöd äfvensom de, hvilka enligt vederbörande kommunalstyrelses intyg böra för fattigdom eller sjuklighet från denna afgift befrias". Det är uti dessa ord, som vi hafva att söka kommunernas omtalade rättighet att medgifva befrielse, hvilken rättighet, såsom synes, endast består uti att gifva intyg. I motiven till skrivelsen läses äfven att, "på det ändamålet med skatten alltså icke måtte förfelas, är af nöden, att den bestämmes till ett sådant belopp, att densamma må utan allt för stor uppoffring kunna af en hvar erläggas; hvaraf åter är en följd, att endast verklig oförmåga bör berättiga till befrielse från skattens erläggande". Motivet för befrielsen är således den verkliga oförmågan, och rättigheten är att gifva *intyg* om fattigdom eller sjuklighet. Detta är den juridiska sidan af saken; men, säger man, nu begagnas denna rättighet på ett så liberalt sätt, att befrielsen verkligen kommer en stor mängd personer till godo. Jag medgifver visserligen att, då en person sitter i en kommunalnämnd och vecka efter vecka gifver dylika intyg, så vore det besynnerligt, om man icke skulle komma till den åsigten, att han verkligen är högst liberal, men nu hafva vi lyckligtvis statistik i detta fall, som kan visa, huru med saken i verkligheten förhåller sig.

Såsom Herrarne minnas, var det vid 1859—1860 årens riksdag, som den nya bevillningsförordningen blef antagen. För att få reda på dess blifvande verkningar just i detta speciela fall anbefalldes formulärer, hvaruti skulle antecknas, huru många som på grund af fattigdom fingo skattelindring eller befrielse, samt huru många som befriades emedan de voro underåriga. Vid samma riksdag begärdes, att Kongl. Maj:t måtte utgifva en förordning om mantalspenningarne, hvaruti alla föreskrifter skulle samlas på ett ställe. Detta hade till påföljd, att Kongl. Maj:t till nästa eller 1862—1863 års Riksdag aflät en proposition, uti hvilken, efter uppgift från Kammarrätten, voro upptagna fjortou klasser, som åtnjöto befrielse från mantalspenningar, och nio som hade lindring, och uti hvilken proposition Kongl. Maj:t föreslog Riksdagen det väsendtliga af det, som sedan blef 1863 års förordning om mantalspenningarne. När denna antogs, uppgjorde Riksdagen nya formulär, och på grund af dessa tillfälliga förhållanden hafva vi nu en statistik öfver antalet af dem som åtnjöto befrielse och lindring under åren 1861 och 1862, och öfver förhållandet sedermera. Det befinnes deraf, att antalet af dem, som hade lindring år 1860, utgjorde 52,229 och år 1861 55,248, men de, som hade full befrielse, utgjorde år 1862 13,3 procent af de mantalskrifna och år 1863 13,1 procent. Såsom jag nyss nämnde, gjordes förändringen år 1863, och från år 1864 hafva vi således uppgifter öfver huru många, som enligt den nya förordningen vunnit befrielse från skattens erläggande, och deraf finna vi, att dessa utgjorde:

1864	8 $\frac{1}{2}$ procent.
1865	8 $\frac{3}{4}$ „

1866	$8\frac{3}{10}$	procent
1867	$8\frac{3}{10}$	”
1868	$8\frac{7}{10}$	”
Derefter inträffade de svåra åren, som höjde procenten till:			
1869	$9\frac{5}{10}$	”
och 1870	$9\frac{7}{10}$	”

Äfven under de svåra åren utgjorde således icke procenten af de befriade stort mer än $\frac{2}{3}$ af hvad den utgjort före den nya förordningens utfärdande, och vid sådant förhållande påstår jag, att, ehuru lifligt intrycket af att sitta i en kommunalstyrelse och tid efter annan gifva intyg än må vara, så visar statistiken ovedersägligt att, långt ifrån att man numera är mera liberal mot de fattiga, så ger man blott lindring åt omkring $\frac{2}{3}$ mot hvad man förut gjorde. Nu kan man visserligen säga att, enligt den gamla förordningen, undantogs äfven andra än de, som voro fattiga, men dervid ber jag först att få anmärka, att gemenskapen vid armén och flottan alldeles icke har något med dessa beräkningar att göra, likasom att en särskild kolumn i ofvannämnda statistik upptager dem, som åtnjöto befrielse på grund deraf, att de äro underåriga, hvarföre således endast de uppräknade klasserna äro här medräknade. Förutom gemenskapen vid armén och flottan, voro dessa, enligt Kammarrättens utredning: studenter och djeknar, som stadigt vistas vid akademien, ålderstigna och bräckliga personer af allmogen, allmosehjon, Lappmarkens innebyggare, innevånarne i Särna och Idre socknar i Stora Kopparbergs län, nybyggare på allmänningar under en tid af 15 år, vissa personer af arbetsklassen, hvilka hade fyra eller flera minderåriga barn, fattiga faderlösa barn, metallarbetare i Eskilstuna, skeppstimmermän och handverkare vid flottans stationer, backstugusittare och inhysehjon, samt slutligen sista klassen innefattande krigsbefålet, hofrättsassessorer i tredje klassen, professorer, docenter, hof- och stallbetjeningen, vaktknektar, brandvakter, skarprättare med hustrur, barn och drängar, kofferdissjömän, lotsar, de som uppföra stenhusbyggnader på landet, salpetersjudare, grufarbetare m. fl., med det tillägg, att, enligt hvad kronoräkenskaperna utvisade, de i denna sistnämnda klass inbegripna personer i allmänhet påförts och erlagt mantalspenningar samt förty de till deras förmån tillkomna äldre stadganden endast undantagsvis tillämpats. Jag påstår dervöre, att med högst få undantag tillhörde de i beräkningen såsom befriade upptagna den fattigare klassen. Nu påstår jag visst icke, att ju ej förändringen var behörig; den var tvärtom ganska väl motiverad genom lämpligheten af att de många och till en del besynnerliga undantagen borttogs. Men jag påstår att den på det stora hela med ungefär en tredjedel reducerade antalet af de befriade, samt att afgiften numera således i samma förhållande tyngre drabbar dem, som egentligen kunna räknas till de mindre bemedlade, och att detta förhållande icke utjemnas genom den liberalitet, som kommunalstyrelserna vid lemmandet af intyg om fattigdom kunna visa. Men om en sådan liberalitet verkligen utfövas, så instämmer jag fullkomligt med den förste värde talaren, att den är förödmjukande och anser den till och med för demoraliserande. Det finnes nemligen intet, som i

moraliskt hänsende verkar så skadligt på ambitionen: att genom arbete och försakerler hålla sig uppe och icke ligga någon till last, som just fattigunderstödd, hvilket är en erfarenhet, som man gjort i alla länder. En talare lade mycken vikt på den erfarenhet han sade sig hafva deraf, att folket icke frågar efter denna förödmjukelse, men hvad betyder denna erfarenhet, om icke att systemet verkar förstörande. Det har funnits en tid, då orden *skattevrak* och att *icke stå i mantal* uppkommo, och detta visar väl, att denna känsla af förnedring funnits. Jag tror, att det vore en mycket dålig politik att pålägga en skatt med vilkor att, i alla särskilda fall, der den är för mycket tryckande, taga bort densamma, och har man redan en sådan skatt, så anser jag det vara bättre att minska densamma än att på den grund, att man ju i särskilda fall kan efterskänka den, vidhålla den vid dess förra belopp.

Jag kan såsom chef för Finans-departementet icke gå förbi en beräkning öfver statsverkets inkomster, så utförlig som den gjordes af den siste aktade talaren, utan att derom yttra några ord. Jag måste derföre anhålla om ursäkt för att jag ytterligare upptager Kammararens tid. Vid de beräkningar det varit min pligt att göra öfver statsverkets ställning, har jag följt en i viss mån skiljaktig ordning från den af den siste talaren iakttagna. För att riktigt skilja emellan å ena sidan framtidens kraf och medlen till deras fyllande, å andra sidan de tillfälliga stora öfverskotten från fjolåret och bästa sättet för deras användning, har jag nemligen i beräkning upptagit beloppen af de särskilda inkomsterna och utgifterna icke blott med afseende å, om de benämndes ordinarie eller extra ordinarie, utan derjemte äfven klassificerat dem med särskild hänsyn till huruvida de äro ständiga eller tillfälliga, de må stå vare sig på den ordinarie eller den extra ordinarie staten. Under det att mina siffror stämma alldeles öfverens med den aktade talarens i afseende å den ordinarie staten, men han, såsom ovisst och varnande från att nu göra lindringar, upptagit samtliga de extra ordinarie utgifterna, så har jag deremot således i beräkningen upptagit så många dylika utgifter, som jag samvetsgrannt kunnat tänka mig såsom ständiga, och deremot för sig sammanlagt de tillfälliga. Jag har derefter jämfört de på detta sätt uti en tablå öfver statsverkets utgifter och inkomster enligt Kongl. Maj:ts till denna Riksdag aflättna proposition angående statsregleringen för år 1873 erhållna slutsiffror med dem, hvilka jag erhållit uti en efter enahanda grunder uppställd beräkning af förhållandena uti dessa hänseenden, enligt den för innevarande år, 1872, gällande statsreglering, som vid sistlidne lagtima riksdag fastställdes. Jag har dervid såsom ständigt inkomst under hvartera året upptagit den under samma år inflytande allmänna bevillningen för föregående år, men deremot icke i beräkningarne med öfriga inkomster sammanslagit den allmänna bevillning, hvilken till statsbehovens fyllande för löpande år under det närmast påföljande bör ingå. Ytterligare finner jag af den siste aktade talarens anförande, att han bland ständiga inkomster, hvilkas af honom uppgifna summa för öfrigt öfverensstämmer med min, icke upptagit bankovinsten, hvilket jag deremot gjort.

Mina på detta sätt uppgjorda beräkningar utvisa nu att, enligt

statsregleringen för år 1872, de ständiga utgifterna utgöra i rundt tal 52,300,000 R:dr, deremot de ständiga inkomsterna helt nära 51,600,000 R:dr, så att för att betäcka skillnaden dem emellan behöfdes ett belopp af 700,000 R:dr från allmänna bevillningen, hvaraf återstoden då skulle gå till de tillfälliga utgifterna. Kongl. Maj:ts proposition vid denna Riksdag upptager deremot de ständiga utgifterna till 54,050,000 R:dr och inkomsterna till 54,750,000 R:dr, så att, i stället för att år 1871 behöfdes 700,000 R:dr af den allmänna bevillningen för att betäcka de ständiga utgifterna, så visa nu de ständiga inkomsterna, efter afdrag af de skattelindringar Kongl. Maj:t föreslagit, 700,000 R:dr mer än de ständiga utgifterna. Förhållandet är således alldeles omvänt. Om jag nu till detta öfverskott för år 1873 af 700,000 R:dr lägger den allmänna bevillningen för samma år, beräknad till 2,600,000 R:dr, och ytterligare 600,000 R:dr tillfälliga inkomster, bestående i återbetalningar af undsättningslån, samt besparingarne från 1871, 4,400,000 R:dr, så har jag en tillgång till fyllande af de behof, som icke äro ständiga, af 8,300,000 R:dr. De denna gång ovanligt stora tillfälliga utgifterna uppgå deremot till 6,200,000 R:dr, efter hvilkas afdrag återstår en behållning af 2,100,000 R:dr, nemligen de 800,000 R:dr Kongl. Maj:t föreslagit skola reserveras för ovissa och framtida behof, samt bankovinsten, 1,300,000 R:dr. Jag behöfver icke erinra derom, att vi icke vid sista riksstats uppgörande hade något sådant öfverskott, utan med den allmänna bevillningen, som då bestämdes till 3,200,000 R:dr, fingo statsregleringen att gå jemnt ihop.

Betraktar man nu slutresultaten af de båda statsregleringarne, så finner man att förhållandet emellan ständiga utgifter och ständiga inkomster med ungefär 1,400,000 R:dr, rättare 1,300,000 R:dr, förbättrats och att af uppkomna besparingar föga öfver hälften blifvit använd. och resten reserverad att möta kommande behof. Jag tror då icke att antagandet af Kongl. Maj:ts proposition kan medföra några vådor. På samma gång måste jag dock varna för att gå längre och för att genom beräkningar på papperet anse sig berättigad att göra ännu flera stora nedsättningar. Vidare kan jag icke undgå att påpeka att, då vi vid sista riksdagen slog in på en alldeles ny bana, i det att vi gäfvo anslag till utomordentliga behof för flera år, af hvilka vi endast anvisade en del att genast utgå, så måste vi vid hvarje riksdag taga i betraktande, huru mycket af dessa anslag ännu återstår att utbetala. Jag finner då, att af tillfälliga men fleråriga utgifter, om Kongl. Maj:ts proposition godkännes, återstå omkring 7,000,000 R:dr efter slutet af det år som nu är i fråga eller 1873. Jag tror emellertid icke, att jag är för sangvinisk, då jag ser förhållandena i något ljusare dager än den siste värde talaren. Allt tyder nemligen på, att statsverket skall få ökade inkomster, då man ser att folkets företagsamhet tillväxer i alla näringsgrenar, och framför allt att våra kommunikationsanstalter, som gått en förut okänd utveckling till mötes, hafva en deciderad tendens att gifva ökadt lif åt rörelsen och skapa oss större inkomster. Det är behöfvat af en bättre ställning, som, i den mån tillfälle dertill lemnas, mer och mer leder folket till arbete och utveckling i industri och näringar, och då jernvägarne äro ett af de kraftigaste befodringsmedlen i detta hänseende, så torde

vara lätt att inse, att bland alla statsverkets inkomster äro de, som inflyta genom dessa kommunikationsmedel, minst utsatta för minskning, om icke alldeles undantagsvis, till följd af rent tillfälliga orsaker. Om nemligen jernvägarne äro anlagda med klokhet, och jag tror, att våra äro det, så hafva de efter alla länders erfarenhet en bestämd tendens att gifva ökade inkomster. Resultatet för sista året är visserligen öfverraskande till följd af det stora belopp som då inflöt, men i sin stora allmänhet blefvo inkomsterna för såväl detta som de föregående åren förutsagda redan vid 1867 och 1868 års riksdagar af de personer, hvilkas embetsbefattningar föranleda dem att göra dylika beräkningar och hvilkas sakkännedom också är den största.

Jag har vid ett föregående tillfälle talat om vexlingarne i tullen, då man förebrådde mig att icke hafva nog uppmärksammat dem vid beräkningen af denna inkomstkälla. Min tro är likväl ännu, att då ett enda år, det sistförflutna, visat 4,000,000 i öferskott, det icke kan anses för högt beräknadt att för andra året derefter, det nu nästkommande, antaga en millions förhöjning i den beräkning, som i fjol uppgjordes.

Afven om jag underskattat verkningar, som kunna blifva menliga, har jag väl i allt fall näppeligen gått för långt, då jag iakttagit den varsamhet, att af 4 millioner förhöjning blott antaga en såsom konstant. Man har emedlertid ansett det hafva varit klokare om förslag till skattenedsättningar fått anstå, och deremot Kongl. Maj:t återkallat den tilläggsbevillning, som vi med hänsyn till de stora utgiftsanslagen, hvilka vid sista statsreglering beviljades, åtagit oss. Men hvad hade väl detta varit annat än att förändra den en gång efter 2:dra artikelns bevillning bestämda fördelningen på de skattskyldige till en fördelning efter 1:sta artikelns bevillning, d. v. s. att kasta bördan deraf från mer bemedlade och på de fattigare klasserna? Men att under ett år, för hvilket Riksdagen åtagit sig samt både kan och, enligt min tanke bör betala en tilläggsbevillning, att under ett sådant år, såsom man här föreslagit, afskaffa denna bevillning, i stället för att gifva nedsättning åt den fattige, som icke på tretio år fått någon lindring, det öfverensstämmer icke med min åsigt hvarken om det rätta eller billiga. Jag anser, att, när mina kalkyler bestämdt visa mig, att jag kan minska den ifrågavarande skatten, jag ock heldre bör göra det än underlätta bördorna för dem, som hafva bättre tillfälle att betala. Jag tror således, att det är rätt att nu göra en nedsättning till arbetarens förmån, och att det äfven är klokt. Denna del af folket är icke så alldeles utan uppfattning af de bördor, som hvila på dem, och af förmånerna af att hafva mindre skatter att betala; och jag är äfven öfvertygad om, att en af orsakerna till den stora migrationen från vårt land är den förspeglade friheten från skatter i det land dit de flytta. Jag är långt ifrån att anse emigrationen såsom härledande sig från politiskt missnöje öfver att sakna några medborgerliga rättigheter eller öfver att vara beskattad, men jag tror att arbetare, som af sina besparingar här hemma få erlægga personliga skatter, göra afseende på den skattefrihet, hvilken de genom bref från utflyttade anhöriga eller genom emigrantvärfvares förespeglingar tro sig vara förvissade om att i det

nya landet få åtnjuta. Såsom vi väl veta, är detta icke alldeles förhållandet, enär i Förenta Staterna finnas ganska stora indirekta skatter, utan beror uppfattningen derpå, att der icke finnes några personliga skatter eller grundskatter. Hvad dock mer är än den fara, som kan uppstå af emigrationen, är den hotande fiende, som för närvarande håller de flesta andra europeiska länder i bäfvan, jag menar vilda utbrott af de arbetande klassernas passioner, som under sednaste tid blifvit sorgligt ryktbara. Jag är visserligen fullt ense med dem, som tro, att vi hafva mindre att frukta i detta hänseende än andra länder, men jag vågar dock icke hoppas, att vårt folk alltid skall hafva den sans, att det icke skall låta agitatorer i någon mån inverka på sig, och jag tror derföre, att det vore godt, om arbetarne såge, att man vid skattelindringar äfven tänker på dem.

En talare har yttrat sin glädje öfver det lyckliga förhållande, att man kunde välja mellan hvilka skattelindringar som borde vidtagas, men jag hemställer, om man verkligen har fullkomligt fritt val i detta fall. Jag talar härvid icke till dem, som säga, att inga skattelindringar böra ske, men till dem som anse det såsom en smaksak, hvilken skatt man bör välja till föremål för nedsättningen och hemställer till dem, om icke äfven en skattelindring har sina villkor, och att till dessa i främsta rummet hör enighet. Om således icke regeringen gått för långt i sina förslag, vore det då icke skäl att förena de skilda meningarne och verkligen göra någon skattelindring effektiv. Under ett år, då vi hafva 4½ millioner i öfverskott, tror jag att folket har anspråk på uppfyllelse af den ekonomiska satsen, att skatter icke böra upptagas, när de icke längre äro behöfliga, och till dem, som dela denna min åsigt, ställer jag den uppmaning, att de må afstå från smakfrågor och vara ense om att göra det goda vi kunna. Då nu dertill är fråga om en skatt, som blifvit fördömd redan vid dess första införande, och som icke blifvit nedsatt på de tretio sista åren, under hvilken tid många andra skattelindringar skett, så hoppas jag, att äfven detta må befinnas vara ett skäl för Kammaren att lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Ekman, Carl: Herr Grefve och Talman! Mine Herrar! Jag vill visserligen icke förneka, att ej ganska många skäl kunna anföras för nedsättning och ännu mera för borttagande af personliga skatter, och jag vill äfven medgifva, att det sätt för beskattningens utgörande, som bäst låter försvara sig, är att en hvar till statens gemensamma behof bidrager i förhållande till hvad han eger och förtjenar; men på samma gång som jag uttalar dessa satsar och dermed erkänner, att det ur sådan synpunkt visserligen kunde vara skäl att bifalla Kongl. Maj:ts nådiga proposition i afseende på den personliga skyddsafgiften, så tror jag likväl, att man vid denna frågas afgörande nu måste taga hänsyn till andra förhållanden. Om man än, när den personliga skyddsafgiften först pålades, hyste stora betänkligheter angående dess billighet, har man dock under den långa tid, som sedan dess förflutit, så hunnit vänja sig vid densamma, att påståendet, att den för närvarande skulle vara af den allmänna meningen utdömd, ej kan försvaras. Hvad man, efter mitt

förmenande, har att undersöka, när statens ställning är sådan, att vid statsregleringen stora öfverskott visa sig och eftergifter i skattebördorna derföre ifrågasättas, är i främsta rummet, huruvida denna ställning uppkommit till följd af ett enstaka lyckligt år, eller om man kan hysa grundad förhoppning att denna goda ställning skall under en längre följd af år fortfara. Eger ej detta sistnämnda förhållande rum, så bör man väl akta sig att borttaga sådana skatter, som ej, när behofvet eljest skulle göra det önskvärdt, åter kunna påläggas.

Statens närvarande goda finansiella ställning är föranledd af några föregående års goda skördar och deraf framkallad ökad verksamhet i flera riktningar, men skall utan tvifvel lätt åter kunna blifva försämrad genom ett eller annat mindre lyckligt år för jordbruket. Om då ett behof af inkomst för staten, uppkommet derigenom att man nu nedsatt den personliga skyddsafgiften, skall åter fyllas genom annan beskattning, så kan detta ske på flera sätt; men jag antager, att då man vill minska de personliga skatterna, såsom mest betungande de obemedlade inom samhället, man skulle vilja tillämpa en förhöjd beskattning å egendom och inkomst, för att fylla bristen. Deremot skulle ingenting vara att invända, om vår bevillningsförordning vore rättvis, men så länge den det ej är, är jag för min del öfvertygad, att en ökning i bevillningen efter Art. II skulle medföra långt mera förargelse än ett bibehållande till oförminskadt belopp af den skatt, som nu är föremål för öfverläggning. Det kunde dock finnas ett skäl att nedsätta den personliga skyddsafgiften, om den samhällsklass, som hårdast tryckes deraf, för närvarande vore mera betungad än under andra tider; men så är ingalunda förhållandet. Arbetet har under få tider varit så eftersökt och så väl betaldt som just nu, och således finner jag äfven häri en anledning hvarföre behofvet af en nedsättning i den personliga skyddsafgiften icke är så synnerligen trängande.

De af mig nu anförda skäl kunde vara tillräckliga såsom förklaring, hvarföre jag vill understödja det slut hvartill Bevillnings-Utskottet kommit, men jag ber få tillägga ännu ett, som för mig är i hög grad bestämmande, och som mälända ock kan inverka på andra. Man har vant sig vid att betrakta den personliga skyddsafgiften — både så länge hälften ingick direkt till staten och hälften till kommunen, som äfven efter sista Riksdagens beslut att hela afgiften skulle ingå till staten, — såsom den källa, hvarifrån man hade att taga medel till folkskolans understöd. Detta är ett ändamål, till hvilket obestriddigen alla medborgare böra bidraga, fastän röster nog höjas, påyrkande att det uteslutande bör af staten tillgodoses. En nedsättning af skyddsafgiften skulle derföre kunna anses såsom en åtgärd befördrande ett dylikt sträfvanne. Riksdagen har uttalat den åsigt, i en skrifvelse till Kongl. Maj:t, att folkskolan bör vara en kommunal angelägenhet, men jag befarar, att vi genom sista Riksdagens beslut aflägsnat oss från att låta den blifva detta, och att vi inom kort skola blifva nödsakade att vidtaga den förändring, att, med bestämmande af vissa allmänna grunder hvarefter folkskolan skall vara organiserad, det blifver uteslutande kommunens åliggande att

underhålla den. När en gång ett sådant beslut kommer att fattas, tror jag det ligger någon vikt uppå att hafva någon eftergift att bjuda kommunen såsom eäsättning, och jag hemställer om det icke vore lämpligt att tilldessa bibehålla den persosliga skyddsafgiften, som just motsvarar det belopp som nu är uppfördt å åttonde hufvudtiteln till folkskolans understöd? Detta är för mig ett i hög grad bestämmande skäl och på grund såväl häraf som hvad jag förut haft äran anföra får jag tillstyrka bifall till Bevillnings-Utskottets framställniag.

Herr Ehrenheim: Då Riksdagen denna gång fick mottaga Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof, var det säkerligen med stor tillfredsställelse, som man erfor, att, efter 5 år af statsbrist och deraf nödvändiga framställningar om lån och nya skatter, vi äntligen återkommit till det tillstånd, att man med det föregående årets öfverskott kunde betala en icke obetydlig del af det års utgifter, för hvilket staten skulle regleras. Men, mine Herrar, jag får säga, att, så angenämt äfven för mig, som denna erfarenhet var, det icke var lika angenämt att se, att Kongl. Maj:t uti den nådiga propositionen föreslagit nedsättning i skattetitlar, hvilka, om de en gång äro afskaffade, enligt min åsigt, aldrig kunna åter införas. Jag kan nemligen icke annat än med Bevillnings-Utskottets ordförande hafva den uppfattning, att, om man granskar statsregleringen noga, man finner, att för den extra statsregleringen återstår icke ett så stort belopp, att det är sannolikt, att denna statsreglering, med iakttagande af statsverkets behof, kan stanna vid detta belopp, och följaktligen att de inkomster, som staten har, blifva tillräckliga, så snart icke ett större öfverskott öfver de beräknade inkomsterna inflyter. Jag antager detta så mycket mera, som jag föreställer mig, att de betydliga utgifter, som på extra stat blifva uppförda både under 4:de och 5:te hufvudtitlarne, väl icke äro behöfliga endast år 1873, utan, särskildt beträffande 5:te hufvudtiteln, om någon öfverensstämmelse om medlens användande kommer att vinnas, skola efterträdas af andra och mycket större. Vi erinna oss äfven alla den Kongl. propositionen angående arméns omorganisation, som framlades vid de två riksdagarne under förlidet år, och, mine Herrar, denna organisation må blifva ställd på det ena eller andra sättet; men så mycket är visst, att den tillökning i utgifterna, som deraf föranledes, blir icke obetydlig. Af detta skäl skulle jag, för min del, helst önskat, att icke några skattenedsättningar blifvit föreslagna vid denna riksdag. Jag föreställer mig likväl, att, sedan Kongl. Maj:t nu en gång framställt förslag om skattenedsättning, torde den åsigt jag hyllar och som skulle föranleda en så försigtig beräkning af inkomsterna, att vid statens reglerande stora öfverskott icke skulle uppkomma, nu icke har någon utsigt till framgång. Är det nu så, att en skattenedsättning måste ske, så befinner jag mig icke i förlägenhet, hvar jag vill söka en sådan. Vid 1867 års riksdag höjdes tullen på socker och kaffe, men denna höjning mötte mycket motstånd och man erinrade med fullt skäl derom, att den tunga, höjningen skulle medföra, komme att i väsendtlig mån drabba de fatti-

ga klasserna. Højningen skedde likväl, men väl endast af finansiela skäl och icke såsom medel för att kunna nedsätta andra skatter. Är det så, att skatter kunna och böra nedsättas vid denna riksdag, så böra dessa tullar i första rummet ihåggkommas; och det är derföre jag, för min del, anhåller om bifall till Utskottets betänkande.

Hr Dickson: Efter att hafva åhört den diskussion, som egt rum i denna fråga, är för mig mera förklarligt den stora skilnad i åsichter, som jag funnit gjort sig gällande hos Riksdagens två Utskott, hvilka hafva att behandla finansiela ämnen, i det det ena Utskottet afstyrkt en af Kongl. Maj:t föreslagen nedsättning i en personel skatt, och det andra, på enskild motionärs framställning, tillstyrkt borttagande af en annan sådan skatt. Det är, enligt min åsigt, ganska glädjande för landet att veta, att vår finansiela ställning är sådan, att regeringen ansett sig med skäl kunna föreslå lindring i åtskilliga skattetitlar. Vi hafva således endast att se efter, hvilka som företrädesvis borde afskaffas; och vår uppmärksamhet har riktats då först och främst på bevillningsförordningen. För mig är denna sak temligen klar; ty i första rummet önskade jag borttagande af sådana skatter, som tynga landets näringar och rörelse och verka hämmande på dess utveckling, och bland de förnämsta sätter jag ett par af Kongl. Maj:ts regering föreslagna skattnedsättningar, nemligen lastpenningarnes borttagande och, kanske först och främst, bergverkstiondens upphörande. Sedermera önskar jag, lika med Kongl. Maj:ts regering, att man kunde åstadkomma nedsättning i de personela skatterna, hvilken nedsättning; huru mycket man än må tala om, att den skulle vara obetydlig, likväl för det stora flertalet, som skall betala dessa skatter, icke saknar sin stora betydelse; och jag har derföre med glädje helsat den Kongl. propositionen. Då här nu förekommer för Riksdagen så väl nedsättning af den personliga skyddsafgiften, som äfven mantalspenningarnes borttagande, har jag att tillse, hvilken af dessa personela afgifter, som vore lämpligast att få bort, och jag kan i det fallet icke finna annat än att den personliga skyddsafgiften borde i första rummet nedsättas. För denna min åsigt har jag två skäl: först och främst att denna afgift, i afseende på tillkomsten, är den sista, och efter den utredning angående den personliga skyddsafgiftens tillkomst, som Chefen för Finans-departementet afgifvit, och med afseende å de betänkligheter, som visade sig vid riksdagen vid densammas antagande, finner jag äfven deri ett ökad skäl hvarföre jag vill borttaga den framför mantalspenningarne. Det andra skälet är, att mantalspenningarne höra till statens ordinarie inkomster, och dessa anser jag böra i sista rummet borttagas. Den personliga skyddsafgiften är en bevillning, och en sådan är lättare att åter införa, om den en gång är borttagen, än en ordinarie skatt, hvilken det aldrig lär komma i fråga att åter pålägga sedan den en gång väl blifvit afskaffad. På dessa skäl, och då jag icke vill trötta Kammarerna med att ingå i någon vidare analys af frågan, får jag yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition:

Jag tillåter mig dock att helt kort fästa mig vid en åsigt, som

har blifvit uttalad af ett par föregående talare. Det har nemligen blifvit sagdt, att tiden icke vore lämplig för den nu ifrågasatta nedsättningen. Jag frågar dessa ärade talare, när skall man väl göra en skattenedsättning om icke under den goda tiden? Man har sagt, att vi skulle se tiden an, ty man kan vänta att tiderna åter kunna blifva dåliga; men då lär väl icke gerna kunna komma i fråga någon skattenedsättning. En annan talare har sagt, att denna nedsättning icke vore af den vikt, som man ansett, eller af rättvisa påkallad; ty arbetarens ställning hade till följd af förökad arbetsförtjenst blifvit betydligt bättre nu än förut. Skulle emellertid sådana principer göra sig gällande, så blefve förhållandet, att under goda tider behöfde man icke göra någon nedsättning; under dåliga tider tälde icke finanserna vid att göra det. En sådan åsigt kan jag dock icke biträda, och jag får derföre, för min del, yrka afslag på Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Storckenfelt: Jag instämmer i herr Bruns anförande och förordar sålunda Utskottets betänkande. Jag anser för min del derjemte, att Riksdagen har en förbindelse att nedsätta tullen på kaffe och socker, som för nöd skull vid 1867 års riksdag förhöjdes, under försäkran om en återgång, då sådant kunde ske. Erinrande att skattelindring på detta sätt skulle komma den arbetande klassen till godo, lika väl som genom nedsättning af den personliga skyddsafgiften, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Grefve Hamilton, Henning: Jag är i så väsentliga delar förekommen af Friherre af Ugglas och herr Ekman, att jag i sjelfva saken har ganska obetydligt att tillägga; dock ber jag att få, i min ringa mån, supplera något, som jag tror den förste talaren glömde, eller måhända icke fann skäl att åberopa. Men då jag af denna anledning begärt ordet, torde det tillåtas mig att jemväl få vid det af Chefen för Finans-departementet afgifna yttrande göra några få anmärkningar. Såsom ett skäl mot den personliga skyddsafgiften har Herr Statsrådet till en början anført det dåliga sällskap hvilket den först framträdde. Det har händt mig, och kanske äfven någon annan af Kammarrens ledamöter, att vi någon gång i vårt lif varit i dåligt sällskap; men vi hafva då dragit oss ur detsamma och varit lika goda för det. Så har det händt med personliga skyddsafgiften, att, sedan det dåliga sällskapet blifvit undanröjdt, detsamma står qvar, utan att vara illa sedd, och jag tror detta med rätta. Det kan väl nu icke vara skäl att afskaffa denna afgift derföre, att den vid sin första uppkomst af beklagliga anledningar måste åläggas samtidigt med nya skattetitlar, som man sedermera haft skäl att borttaga. Den talare, som af Chefen för Finans-departementet anfördes, kunde hafva ganska giltiga skäl för sina betänkligheter mot den personliga skyddsafgiften, då den först uppkom, nemligen i dess ganska höga belopp. Då den personliga skyddsafgiften år 1812 infördes, bestämdes den till en riksdaler banko för man och 24 skilling banko för qvinna, hvilket är nästan dubbelt mot hvad den nu utgör. Men dervid må man ytterligare komma ihåg, att en riks-

daler banko den tiden betydde ofantligt mycket mer, än en riksdaler 50 öre nu. Vill man evalvera dessa belopp i dagsverken, finner man huru mycket mera den personliga skyddsafgiften skulle kännas tryckande då än nu. Herr Finansministern har också beklagat det förhållande, att vi tid efter annan kunnat minska de öfriga skatterna, utan att kunna göra någon lindring för de arbetande klasserna, och han har omtalat, bland annat, huru bevillningen, till exempel jordbruksbevillningen, blifvit nedsatt högst betydligt. Detta är en sanning; men om man nedsätter bevillningen på jordegendomar och med det samma höjer jordegendomarnes taxeringsvärde i samma förhållande som man minskar bevillningen, sker ju i sjelfva verket icke någon lindring i afgiften; och detta är hvad som blifvit gjordt. Hvad bevillningen på inkomst angår, är det klart att för embets- och tjänstemän, hvilkas löner man kan på håret beräkna, har en lindring kunnat ega rum i samma mån, som bevillningen blifvit nedsatt. Deremot, i afseende å näringsidkare, tror jag att man numera mycket närmare kommer deras inkomst på spåren än då bevillningen var så hög att man ansåg sig icke böra forska efter deras inkomster, för att ej göra beskattningen rent af obillig. Jag tror således, att dessa förändringar i bevillningsförordningen icke ledt till den lindring, som här blifvit antydd. Dessutom tror jag knapt, att man med skäl kan säga, att man icke gjort något för de arbetande klasserna; åtminstone kan jag erinra mig, att under omkring 30 år, då det talats om nedsättning på tullafgifterna, det alltid blifvit sagdt, att det var för de arbetande klasserna. Man har borttagit tullen på spanmål, på salt och nedsatt tull i allmänhet på alla lifsförnödenheter, men det är väl icke för vår räkning, som detta skett. Icke har införseltullen på spanmål blifvit borttagen för dem, som producera sådan, utan för att de arbetande klasserna skulle få köpa för bättre pris; och det var till de arbetandes fördel, som staten skulle afstå från denna inkomst. Dessa sedan 1840-talet fortgående nedsättningar i tullafgifterna hafva utan tvifvel för de arbetande varit en lindring, fullt motsvarande den nedsättning i afgifter, som för andra samhällsmedlemmar blifvit gjord.

Det sades, att det låg en obillighet deri, att undervisningen i elementarläroverken skulle vara fri, under det man betalade till folkskolan en afgift, som nu låg i personliga skyddsafgiften, och hvilken just motsvarade hvad som nu skulle borttagas. Jag vill dervid erinra till en början, att undervisningen i elementarläroverken icke är fullt fri, utan att af alla lärjungar, som kunna betala, fordras en inträdesafgift, en terminsafgift, en afgift till bibliotek samt till åtskilliga utgifter vid skolan, af olika belopp vid de olika läroverken, men som för de mindre bemedlade äro af stor betydelse och vida mer, än folkskoleafgiften i allmänhet är. I alla fall är denna afgift, om den också utgick direkt från de fattige, vida mindre än hvad som betaltes för folkskoleundervisningen under den tid, då icke några af staten anställde folkskolelärare funnos. I de flesta kommuner funnos då äldre personer, som sysselsatte sig med barnaundervisning, hvilka barnens föräldrar fingo betala, och detta kostade vida mer än nu.

Hufvudsakligaste

Hufvudsakligaste skilnaden var, att de fingo sina barn sämre undervisade.

Man har sagt, att dessa 80 öre eller värdet af ett halft dags-
verke vore ganska mycket i förhållande till arbetarens inkomster;
och frågat hvad skulle vi säga, om man gjorde ett afdrag från våra
inkomster med $\frac{3}{100}$ del såsom skatt, eller, för jemförelsen med person-
liga skyddsafgiftens förhållande till arbetarens inkomster, af $\frac{1}{100}$ del.
Jag vill antaga en person, som har 15,000 riksdaler i årlig lön, och
afdrager jag $\frac{3}{100}$ del derifrån, gör detta 50 R:dr. Ställer man nu icke
på honom större anspråk, än på en person af den arbetande klassen,
tror jag, att han skulle göra en ganska god affär att betala dessa
50 R:dr och behålla resten; men en tjänsteman, som har 15,000 R:dr
i lön, skattar nog tillräckligt i det lefnadssätt, han nödvändigtvis
måste föra, och derföre kan man icke jemföra hans skatt till staten,
efter hans inkomster, med arbetarens afgift till personliga skydds-
afgiften.

Det må vara olika meningar om, hvilken beskattning som kan
vara den bästa, men detta inverkar icke väsentligt på hufvudsaken.
Frågan är egentligen den: är statens finansiela ställning sådan, att
vi med trygghet kunna borttaga större eller mindre del af de när-
varande skatterna och vara förvissade att, det oaktadt, statens
budget för nästföljande år kan regleras, utan att brist uppstår. Det
är klart, att starka missväxtår kunna göra undantag från en sådan
beräkning, likasom också ovanligt fördelaktiga år kunna vålla miss-
räkning på andra hållet. Men vi skola betrakta år 1873, såsom ord-
föranden i Bevillnings-Utskottet anmärkt. Hans och Chefens för
Finans-departementet beräkningar ofverensstämde alldeles; ty en om-
flyttning af siffror i dessa olika beräkningar inverkar icke på det
hufvudsakliga resultatet. Detta resultat är, att statens inkomster
lemna ett öfverskott öfver de ordinarie utgifterna af omkring 1,600,000
R:dr. Dertill kommer bankovinsten med 1,300,000 R:dr, och man är
således uppe på en disponibel summa af omkring 3,000,000 R:dr.
Derom äro alla ense. Kongl. Maj:t har nu föreslagit de extraordinarie
utgifterna till belopp af omkring 8,000,000 R:dr. Hvarmed är det som
dessa utgifter under 1873 skulle bestridas? Jo! med öfverskottet
från de föregående gynsamma åren. Det är icke med tillgången
för året. Vore det så, kunde man, i förhoppning om en successiv
stegring af statsinkomsterna, taga bort någon skatt, men icke när
behofven skola fyllas med öfverskotten från föregående gynsamma
år. Det är derföre, som jag icke kan inse, huru vi kunna stå till svars att
i så väsentlig mån, som Kongl. Maj:t föreslagit, borttaga redan
befintliga afgifter, helst då dessa äro af den natur, att de icke äro
synnerligen tryckande. Man underlättar icke den arbetandes ställ-
ning blott genom att befria honom från en afgift af 40 öre, ty detta
inverkar mycket obetydligt härpå. Hvad som är bestämmande för
hans ställning, och som skulle kunna hindra emigrationen, är, att hela
landet befinner sig i en blomstrande ställning, och att hvar och en får
väl betaldt för sitt arbete och sina produkter; men, efter mitt för-
menande, skall icke en afgift af 40 öre verka till belåtenhet eller

obelåtenhet. Derföre tror jag att man saklöst kan låta denna afgift stå kvar vid sitt nuvarande belopp, till dess man blir fullt förvissad, att staten icke behöfver den; då skall den naturligtvis bort, ty ingen skatt bör uttagas längre, än den verkligen behöfves för statsändamålens fyllande. Af dessa skäl, och då jag tror det vara af vigt att taga bort sådana afgifter, som lägga hinder på industrien eller mera allmänt trycka, såsom vissa tullafgifter, om hvilka vi kunna erinra oss med hvilken svårighet de vid 1867 års riksdag pålades, just derföre att de skulle drabba den fattigare klassen, anser jag, att denna afgift är en af dem, som man mest saklöst kan låta stå kvar. Jag yrkar bifall till Bevillnings-Utskottets betänkande.

Herr Statsrådet Wærn: Jag kan ej underlåta att ingå i ett kort svaromål med anledning af den föregående talarens yttrande.

Då han icke syntes vilja förneka, att ju icke det vore önskligt, att en nedsättning skedde i ifrågavarande afgift, syntes mig hans betänkligheter mot den af Kongl. Maj:t föreslagna åtgärden egentligen hafva sin grund i antagandet att denna skatt *ej kunde* undvaras för statsverkets behof. Jag skall ej underlåta att redogöra för de skäl, hvilka föranleda mig att i detta hänseende hysa en motsatt åsigt, men anhåller att derförinnan med några få ord få bemöta några andra af talaren gjorda påståenden.

Han sade sig anse någon vigt ej böra fästas vid den omständighet, att skatten vid dess tillkomst för sextio år sedan blifvit fördömd såsom alltför hög, men jag ber då först få påpeka, att orsaken till det ogillande, hvarmed denna skatt möttes vid 1812 års riksdag, var att söka ej i den uppfattningen, att man fann densamma vara för *hög*, utan omdömet hade sin grund deri, att man ansåg afgiften vara *principiellt oriktig*, i det den med lika belopp drabbade alla medborgare, och jag får härvid fästa uppmärksamheten på, att den talare vid 1812 års riksdag, hvars ord jag i mitt förra anförande tog mig friheten åberopa, just ville göra gällande den grundsatsen, att skatten skulle vara olika för olika klasser och beroende af olika förmögenhet. Dessa principiela betänkligheter stå väl ännu oförändrade kvar.

Väl är det obestriddigt, att, såsom Grefve Hamilton anmärkt, jordegendomens taxeringsvärde i vårt land på sednare tider stigit, men, å andra sidan, har fastighetsbevillningen å sådan egendom nedsatts betydligt och till mindre än hvad jag nyss anförde, i det jag nämnde den för annan fastighet fastställda bevillningen af en half per mille eller 5 öre för 100 riksdaler, men ej omnämnde nedsättningen särskildt för jordbruksfastighet till 3 öre för 100-riksdalers fastighetsvärde. Jag har således dervid åtskilligt att draga på.

Att borttagandet af tullen på spannmål och vidtagandet af nedsättningar i tullen å flera förnödenhetsartiklar verkat till den fattigare klassens förmån är obestriddigt. Men jag frågar: hafva ej dessa åtgärder kommit oss alla till godo? Och då det betungande i en skatt, på sätt siste talaren yttrade, hufvudsakligen kommer an på den ställning, i hvilken den beskattade sig befinner, om denna är mer eller mindre god, hemställer jag, hvem som skördat största för-

delarne af gjorda skattelindringar? Vare det emellertid långt ifrån mig att förneka, det icke mycket har gjorts för att förbättra arbetarens ställning. Jag erkänner detta för visso, men jag ville i mitt föregående anförande framhålla, att det ligger hos de olika skatterna en tendens att trycka, den ena skatten företrädesvis en klass af medborgare, den andra en annan. Och betraktar jag personliga skyddsafgiften just i detta afseende, finner jag att det är en enda samhällsklass, för hvilken densamma företrädesvis måste vara kånbar, och det är för den klass af vårt folk, som har aldrig minst för fyllandet af sina små behof. På trettio års tid har ej skett någon lindring, särskildt afsedd till förmån för just denna klass, utan snarare har ett motsatt förhållande egt rum, i det man vidtagit förhöjningar i den skattetitel, som företrädesvis drabbar densamma, eller den personliga skyddsafgiften.

Det talades om huru den, som hade en lön af 15,000 R:dr, föga skulle fråga efter en bevilning å 50 R:dr. Men om man fäster sig vid hvad en sådan löntagare, efter afdrag af lefnadskostnader och allt annat, möjligen kan lägga ihop af sin lön, tror jag dock, att denna minskning i hans besparingar af 50 R:dr är efter år ej kan anses så obetydlig att den ju icke skulle vara märkbar, och det är derom frågan är. Huruvida åter en person med hög lön kan så ordna sin hushållning, att han kan afse en förlust af 50 R:dr utan synnerlig uppoffring är en annan fråga, som icke kommer den fattige vid, hvilken ej har denna lätthet.

Jag kommer nu, efter att hafva förutskickat dessa erinringar, till sjelfva hufvudfrågan eller den: kunna vi beräkna, att den personliga skyddsafgiften verkligen kan för framtiden i och för statens behof umbäras? Jag kan, i afseende å talarens kalkyl angående statsutgifterna, erkänna densammans riktighet i alla afseenden och det oaktadt jäfva det resultat, hvartill han kom, i afseende på nödvändigheten af att bibehålla den konstanta statsinkomst, hvarom här är fråga, och detta emedan han ej gjort skillnad emellan de statsbehof, som äro ständiga, och de som äro alldeles tillfälliga, utan blott skiljde emellan ordinarie och extra-ordinarie, af hvilka sednare en stor del dock äro lika ständiga som de förra. Då den fördelning af statsutgifterna i ordinarie och extra, som statsregleringen utvisar, ingalunda ger någon ledning för bedömandet, huruvida de till den ena eller andra af dessa anslagsgrupper hänfödda utgifter äro af beskaffenhet att vara mera ständigt återkommande eller om de äro tillfälliga och öfvergående, har jag, för att utröna den summa, till hvilken de förstnämnda eller ständiga uppgå, uppgjort en särskild beräkning, enligt hvilken deras belopp utgör af de ordinarie statsutgifterna 42,320,000 och af de extra ordinarie 3,363,000 R:dr. Bland de statsbehof åter, som jag anser vara af tillfällig natur och hvilka uppfyllande till en stor del kan betingas af inkomsternas storlek, anhåller jag få nämna: nya anläggningar vid jernvägsstationerna och inventariers anskaffande, hvilket ej ifrågakommer, om ej gynsamma ekonomiska resultat uppkomma i afseende å trafikinkomsterna, samt de många byggnadsanlagena, såsom Artillerikasern, verkstadshus vid Stockholms station för skärgårdsartilleriet, sjukhusbyggnad i Carlskrona, och

Kongl. biblioteket, hvilka dock alla äro fleråriga, samt de till fullbordan under år 1873 afsedda: arbetsfängelset vid Nya varfvet vid Göteborg, gevärsförrådsbyggnader, exercishus, husaretablissemang, verkstäder vid Carlskrona station, gymnastikbyggnad i Lund och folkskolelärare-seminarium i Hernösand. Vidare återstående köpeskilling för dramatiska teaterhuset, betäckande af brist i garnisonsregementenas mathållning m. m. Dessa betydande utgifter, som för af mig här angifna ändamål erfordras, äro af helt och hållet öfvergående natur och återkomma ej. I den mån samhället växer, uppkomma visserligen andra behof af dylik beskaffenhet, hvarföre nya utgifter påkallas, men dessa statsbehof äro dock i allmänhet sådana, att de få göras beroende af tillgångarne.

Att Regeringen, som det blifvit antydt, hade bort begagna sig af de goda konjunkturer, som nu erbjudas, för att med Riksdagens begifvande för än ett än ett annat statsändamål använda de stegrade statsinkomsterna, tror jag hvarken vara klokt eller rätt, utan jag vågar anse det vara nödvändigt att, då statsinkomsterna stiga med millioner, söka göra skattenedsättningar, och håller före att vi ej böra afhållas derifrån af farhåga att möjligen i en framtid kunna behöfva dessa medel. Jag, för min del, är öfvertygad, att vi med dessa stora öfverskott och med den säkerhet, vi hafva för att statsverkets inkomster stiga, godt kunna göra de nedsättningar, som äro i fråga, och hvilkas sammanlagda belopp utgör blott 1,200,000 R:dr.

Jag påstår, att erfarenheten ej kan jäfva, att vi ju icke kunna göra nedsättningar, och då så är förhållandet. anser jag, lika med den siste talaren, att vi böra göra dem.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den talare, som nyss slutat sitt anförande, har flera gånger under sitt föregående yttrande i detta plenum lagt representationen till last, att den gjort allt för litet till förmån för landets arbetande befolkning. Detta var en hård beskyllning, riktad mot representationen. och det vore alltför beklagligt, om den öfverensstämde med verkliga förhållandet, men, enligt min tanke, torde det kunna bevisas, att det gjorda påståendet ej håller streck. Det kan ej hafva fallit ur talarens minne, hurusom i bevillningsförordningarne före år 1860 fanns intagen en lång lista på särskilda slag af arbetare, hvilka just i deras egenskap af arbetare påfördes vissa personala utgifter till högre eller lägre belopp. Så fingo, till exempel, gesäller erlägga en särskild afgift, arbetsfolk på landet likaledes och dylikt. Dessa afgifter äro nu helt och hållet borttagna. I de sednare bevillningsförordningarne äro alla, som hafva lägre inkomst än 400 R:dr, helt och hållet fria från inkomstbevilling, och de, som äro taxerade för inkomst af till och med 1,800 R:dr, äro frikallade från all skatt för ej mindre än 300 R:dr å detta belopp. Redan dessa, af mig här åberopade omständigheter synas, enligt mitt förmenande, visa, att de beskattande myndigheterna ej varit så kalla och känslolösa för den arbetande befolkningen, som man af det angifna yttrandet skulle hafva anledning förmoda.

Men det är ej nog med detta. Representationen har äfven sett saken från andra och större synpunkter, och vidtagit åtgärder, som

medfört verkningar, hvilka för arbetaren varit af vida högre betydelse, än den som en efterskänkning af dessa 40 öre skulle innebära. Dessa åtgärder hafva haft till syftemål att bereda arbetaren tillfälle till fullt fri verksamhet, genom att lemna honom öppet att kunna använda sin arbetskraft på det fördelaktigaste sätt utan alla hinder. Näringsfriheten är i Sverige kanske vidsträcktare än i något annat land. Just den siffra, talaren anförde, utvisande den procent, hvarmed afskrifningarne nedgått, så att de nu uppgå endast till 8 procent af den utdebiterade afgiften, är det vackraste bevis, att lagstiftningen gått i rätt riktning, just denna siffra ådagalägger, att den arbetande befolkningens välmåga tilltagit; och detta är för arbetaren af större betydelse, än att betala till staten några öre, hvarigenom han ej förblandas med tiggaren, utan häfdar sin plats såsom fri medborgare. Han har, denne arbetare, anspråk att erkännas såsom sådan och äfven att behandlas derefter.

Det sades äfven, att det skulle vara ganska kämbart för oss, om vi skulle gifva en trehundrededel af vår inkomst i skatt. Den ärade talaren har förut sjelf bevisat, att vi gifva vida mera, vi gifva en procent efter bevillningsförordningen utom allt öfrigt, och det vill säga i stället för att desse, hvarom fråga nu är, gifva en trehundrededel, gifva vi en hundrededel. Den uträkningen är ganska enkel.

Jag anhåller, för min del, om bifall till Bevillnings-Utskottets nu föredragna betänkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Bevillnings-Utskottets förevarande betänkande och dels att Kammaren, med afslag derå, måtte bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga förslag, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till betänkandet och, då dervid svarades talrika ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som bifaller Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 2, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga förslag angående nedsättning af den personliga skyddsafgiften, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren Utskottets betänkande och bifaller Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja -- 77.

Nej -- 17.

Anmäldes och bordlades Banko-Utskottets memorial N:o 8, med hemställan om eftergift af medel utaf Kassaskrifvaren A. Bagges betalningsskyldighet till Riksbanken för af f. Kronofogden E. Gagner falskeligen skrifna lånehandlingar; samt Andra Kammarens protokollsutdrag:

N:o 92, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 9, öfver Herr Ola Anderssons motion N:o 38, om utarbetande af fullständig förteckning öfver alla nu gällande lagar och författningar m. m.;

N:o 95, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 11, i anledning af väckt motion om krigsundervisning i skolorna, samt obligatorisk vapenöfning för ynglingar från 15 års ålder tills de inträdt i beväringensåldern; och

N:o 98, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 12, angående väckt fråga om skyldighet för innehafvare af sådan statens egendom å landet, för hvilken bevillning efter andra artikeln ej erlægges, att utgifva fyllnadsbidrag till folkskolelärares aföning i förhållande till egendomens taxeringsvärde.

Herr vice Talmannen: Då på dagens föredragningslista ännu tre mål återstå oafgjorda, tillåter jag mig hemställa, att de i dag andra gången bordlagda betänkanden måtte få sättas sist, men de nu första gången bordlagda måtte få sättas främst på föredragningslistan till nästa plenum, för att då komma under behandling.

Detta förslag bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl $\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.